ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

факультет іноземних мов
кафедра англійської мови та методики її навчання

К В А Л І Ф І К А Ц І Й Н А Р О Б О Т А

на тему: **Формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні (публічний виступ) з використанням англомовного відеоконтенту**

Здобувача 2 курсу групи 2 МСОАЗ
Освітньо-професійної програми «Англійська мова: теорія і методика її навчання» «English Language Teaching»
Спеціальності А4 Середня освіта
(за предметними спеціальностями)
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Ступеня вищої освіти магістра
Шимчука Андрія Олександровича
Науковий керівник
Бучацька Світлана Михайлівна
Кандидат психологічних наук
доцент кафедри іноземних мов

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Інструменти ШІ використовувалися з урахуванням «Політики використання штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського»

Здобувач(ка) освіти _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____
Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Вінниця - 2026

Анотація

Шимчук А. О. Формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні (публічний виступ) з використанням англомовного відеоконтенту.

Спеціальність: А4 Середня освіта (англійська мова і зарубіжна література).

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, 2026 р.

У кваліфікаційній роботі представлені результати теоретичного дослідження монологічного мовлення та практичного обґрунтування ефективності використання англомовного відеоконтенту TED Talks для формування компетентності старшокласників у публічному виступі. Визначено сутність та комунікативні особливості публічного виступу як особливої форми монологічного мовлення, а також обґрунтовано методичний потенціал автентичних відеоматеріалів TED Talks для підготовки старшокласників до англомовної публічної комунікації. Розроблено комплекс рецептивно-продуктивних, умовно-комунікативних, та комунікативних вправ та експериментально перевірено ефективність запропонованої методики під час пробного навчання. Для визначення рівнів сформованості компетентності старшокласників у монологічному мовленні, а саме публічному виступі, були визначені наступні критерії: логічна послідовність і смислова цілісність монологічного висловлювання; змістовність та аргументованість висловлювання; комунікативно доцільне застосування мовних засобів, граматична правильність мовлення та застосування інтонаційних, емоційно-експресивних засобів. Застосування англомовного відеоконтенти платформи TED підтвердило методичну доцільність та практичну цінність у навчанні старшокласників публічного виступу англійською мовою.

Ключові слова: монолог, монологічне мовлення, англомовний відео контент, публічний виступ, TED Talks, старшокласники

Annotation

Shymchuk A. O. Developing Senior Secondary Students' Competence in Monologic Speaking (Public Speaking) through English-Language Video Content.

Specialty: A4 Secondary Education (English Language and Foreign Literature).

Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, 2026.

The master paper presents the results of a theoretical study of monologic speaking and a practical substantiation of the effectiveness of using English-language video content from TED Talks to develop senior secondary students' competence in public speaking. The essence and communicative features of public speaking as a special form of monologic speech are defined, and the methodological potential of authentic TED Talks video materials for preparing senior secondary students for public communication in English is substantiated. A set of receptive-productive, conditionally communicative, and communicative exercises was developed, and the effectiveness of the proposed methodology was experimentally tested during the pilot teaching. To determine the levels of students' competence in monologic speaking, namely public speaking, the following criteria were defined: logical sequence and semantic integrity of the monologic utterance; informativeness and argumentation of the utterance; communicatively appropriate use of language means; grammatical accuracy of speech; and the use of intonational and emotional-expressive means. The use of English-language video content from the TED platform confirmed its methodological appropriateness and practical value in teaching senior secondary students public speaking in English.

Keywords: monologue speech, monologic speaking, English-language video content, public speaking, TED Talks, senior secondary students.

ЗМІСТ

ВСТУП 5

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У СТАРШІЙ ШКОЛІ 10

1.1. Загальні риси та особливості формування компетентності в монологічному мовленні англійською мовою 10

1.2. Публічний виступ як форма реалізації монологічного мовлення: сутність, структура та комунікативні особливості 19

Висновки до розділу 1 40

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПУБЛІЧНОМУ ВИСТУПІ З ВИКОРИСТАННЯМ АНГЛОМОВНОЇ ПЛАТФОРМИ TED Talks 42

2.1. Методологія та організація пробного навчання 42

2.2. Комплекс вправ для навчання старшокласників публічного виступу з використанням англомовного відеоконтенту TED Talks..... 50

2.3. Аналіз результатів пробного навчання та рекомендації 62

Висновки до розділу 2 67

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ 69

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 72

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення росії, і як наслідок, війна в Україні продемонстрували наскільки важливою є комунікація в умовах кризи. Російська агресія супроводжується дезінформацією, пропагандою, маніпуляціями та спробами викривити сприйняття війни міжнародною спільнотою. За таких обставин, здатність українців безпосередньо спілкуватися з представниками інших країн набуває особливої цінності. Молоді люди, які впевнено володіють англійською мовою, можуть брати участь у міжнародних освітніх проєктах, молодіжних конференціях, онлайн-дискусіях, програмах академічних обмінів та інших формах міжкультурної комунікації, а відтак спроможні допомогти міжнародній аудиторії зрозуміти реальні причини і наміри агресора та наслідки повномасштабного вторгнення.

Відтак, необхідною умовою ефективного міжнародного спілкування, поширення ідей та відстоювання цінностей гуманізму є формування у молоді, а особливо на етапі старшої школи компетентності в монологічному мовленні, зокрема в публічному виступі англійською мовою. Уміння чітко, впевнено й переконливо звертатися до міжнародної аудиторії дає молодим українцям можливість донести правду про свою країну, її народ та культурну та національну спадщину.

Підготовка старшокласників до монологічного мовлення англійською мовою, публічного виступу зокрема вимагає значно більшого, ніж знання англійської граматики та лексики, адже компетентний оратор повинен уміти логічно структурувати думки, добирати відповідні аргументи, природно передавати емоції та адаптувати своє повідомлення до конкретної аудиторії.

Розвиваючи навички публічних виступів і дебатів, старшокласники демонструють свою здатність ефективно спілкуватися, аналітично мислити, формулювати власну позицію та обґрунтовувати її фактами й переконливими аргументами. І що надважливо, ці навички сприяють особистісному зростанню, адже розвивають упевненість, покращують самовираження та загальну комунікативну компетентність [7].

Ще одним важливим аспектом є особистісний розвиток учнів. В умовах, коли переважна більшість українських дітей та підлітків переживають тривогу, вимушене переміщення, розлуку з рідними, переривання навчання та інші наслідки війни, публічний виступ може стати можливістю перетворити особистий досвід на змістовну комунікацію. Коли учні навчаються розповідати про Україну та власне бачення подій англійською мовою, вони набувають упевненості й усвідомлюють, що їхній голос має значення. Водночас освітній процес має забезпечувати безпечне середовище, у якому учнів не змушують розповідати про травматичний особистий досвід.

Формування навичок монологічного мовлення важливе також для майбутнього академічного та професійного життя старшокласників. Презентації, співбесіди, навчання в університеті, міжнародна співпраця, конференції та професійні зустрічі дедалі частіше потребують здатності комунікувати англійською мовою. Старшокласник, який уміє логічно викладати свої думки, переконливо аргументувати позицію, відповідати на запитання та підтримувати контакт з аудиторією, отримує цінну компетентність, яка виходить далеко за межі уроку англійської мови .

Слід зазначити, що природу монологічного мовлення англійською мовою, його основні характеристики та психолінгвістичні механізми активно досліджували вітчизняні та іноземні вчені серед яких Бацевич Ф.С., Кардаш Л.В., Беспалова Г.В., Білан Н.М., Герета Н.М., Гончарук Н.М., Ковальчук О.П., Ногачевська І, Селіванова О.О., Bygate M., Dickinson D.K., Horwitz E.K., Thornbury, S., Thompson, S. Вагомий внесок в обґрунтуванні теоретичних засад і методичних підходів до навчання іншомовного публічного виступу, дослідження його структурних компонентів та особливостей підготовки промови прослідковується у роботах Вербич Н.С., Гайович Г., Гончаренко І., Дейнеко Є. В., Кравець О.Є., Мацюк З., Назаренко О.І., Оленець С.Ю., Синоруб Г., Abella R.C., Cutamora J.C., Español, A., однак переважна більшість цих робіт сфокусовані на студентів коледжів та університетів. Недослідженим залишається питання використання сучасних технологій, медіа ресурсів та

створення програми ефективного навчання публічного виступу англійською мовою саме старшокласників.

Ми можемо послуговуватись результатами останніх публікацій Захарченко І., Волощук І., Поворознюк Р.В., Мінгальова Ю. І., Farid M., Maria M. H., Junior V. C., Astrid R. V., в яких вчені аргументовано доводять методичну доцільність використання TED Talks як комплексного автентичного відео засобу, який забезпечує перехід від спостереження за зразками ефективного публічного мовлення до самостійної презентаційної діяльності. Проте, попри наявність досліджень ефективності TED Talks у вищій школі та інших сферах діяльності особистості, залишається недостатньо розробленим питання їх системного використання для поетапного формування саме компетентності у публічному виступі учнів старшої школи з урахуванням мовленнєвого, риторичного, невербального та психологічного компонентів.

З огляду на актуальність вище окресленої проблеми, ми спробували обґрунтувати доцільність використання автентичного англомовного контенту, зокрема відео лекцій TED Talks на заняттях з англійської мови та представити результати пробного навчання у магістерській роботі **«Формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні (публічний виступ) з використанням англомовного відеоконтенту».**

Об’єкт дослідження – процес формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні, зокрема публічному виступі англійською мовою.

Предмет дослідження – методика формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні (публічному виступі) з використанням англомовного відеоконтенту.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності використанням англомовного відеоконтенту для формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні (публічному виступі).

Відповідно до зазначеної мети, окреслено наступні **завдання дослідження**:

1. Визначити та теоретично обґрунтувати засади навчання старшокласників монологічного мовлення, публічного виступу зокрема у психолого-педагогічній літературі.

2. Дослідити технології навчання публічного виступу з використанням англомовного відеоконтенту TED Talks.

3. Розробити комплекс вправ для формування компетентності монологічного мовлення, зокрема публічного виступу.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність запропонованої методики навчання та комплексу вправ з використанням англомовного відеоконтенту TED Talks.

Методи дослідження. Задля досягнення окреслених завдань у роботі були використані *теоретичні методи*, які включали *аналіз* вітчизняних та зарубіжних джерел з теми роботи, аналіз підручників з навчання іноземної мови учнів старшої школи; *узагальнення* практичного досвіду сучасних вчителів, викладачів та методистів іноземної мови; *моделювання* процесу навчання іноземної мови з використанням вправ для навчання монологу (публічного виступу). *Емпіричні методи*, використані в роботі, включали *анкетування* учнів старшої школи, тестування та рейтингове оцінювання, діагностика і самодіагностика, а також узагальнення та інтерпретація наукових даних, метод графічного представлення.

Пробне навчання. Дослідження проводилося на базі Комунального закладу «Вінницький ліцей 23» м. Вінниці. Вибірку склали 17 учнів 11-Г класу.

Практичне значення роботи полягає у розробці методології навчання старшокласників публічного виступу з використанням автентичних відеоматеріалів, яка може бути впроваджена у процес підготовки старшокласників середніх закладів освіти. Апробований у дослідженні методичний інструментарій, зокрема комплекс вправ і завдань до лекцій на платформі TED Talks може стати основою моніторингу успішності підготовки

учнів з тем «Jobs & Careers», «Speaking in Public», «Responsible Use of Social Media»

Апробація результатів магістерського дослідження.

Результати проведеного дослідження представлені автором на 2-ох міжнародних та 2-ох всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Шимчук А. ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ ІНШОМОВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ. *«Scientific Research and Innovation»*: матеріали *міжнародної науково-практичної інтернет-конференції.* 2-3 квітня 2026 р. Дніпро.
2. Шимчук А. ВИКОРИСТАННЯ ПЛАТФОРМИ TED Talks ДЛЯ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ. «*Зіставне вивчення германських, романських та слов'янських мов і літератур*»: матеріали Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. Вінниця. 16-17 квітня 2026 р.
3. Бучацька С., Шимчук А. INCORPORATING TED Talks INTO ENGLISH LANGUAGE CLASSES IN SENIOR SECONDARY SCHOOL. Актуальні проблеми лінгвістики, перекладознавства, методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури в сучасному освітньому просторі»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. 22 травня 2026 р. ВДПУ. гол. ред. О. М. Ігнатова. Вінниця: ТОВ «Друк». 2026. С. 172-174.
4. Шимчук А. КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПУБЛІЧНОМУ ВИСТУПІ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ (НА ОСНОВІ ВІДЕОКОНТЕНТУ TEDTalks). *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами»:* матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Університет Григорія Сковороди в Переяславі. 20 листопада 2026 року. (Переяслав, Україна)

Структура роботи. Магістерська робота включає вступ, 2 розділи, висновки, список використаних джерел із 77 найменувань. Загальний обсяг 76 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

1.1. Загальні риси та особливості формування компетентності в монологічному мовленні англійською мовою

В умовах трансформації сучасної освітньої системи та розширення можливостей міжкультурного діалогу зростає потреба у формуванні в учнів здатності до самостійного, логічно організованого й змістовно завершеного усного мовлення. Здатність чітко, послідовно й аргументовано висловлювати власні думки є важливою складовою комунікативної компетентності особистості, необхідною як у повсякденному спілкуванні, так і в навчальній, професійній та суспільній діяльності[6].

Сучасна методика навчання старшокласників монологу послуговується широким арсеналом методів, які орієнтовані на реалізацією комунікативного підходу у навчанні. Як зазначено у програмі з «Іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи», базовий загальноосвітній рівень передбачає оволодіння учнями іншомовним досвідом, який забезпечує сформованість у них іншомовної комунікативної компетентності на рівні незалежного користувача. Відтак, старшокласники повинні уміти спілкуватися в межах сфер, тем і ситуацій, визначених чинною навчальною програмою; адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого оволодіння іноземною мовою; висловлювати свої думки, почуття та ставлення; обирати й застосовувати доцільні комунікативні стратегії відповідно до різних потреб [30].

Комунікативний підхід до навчання передбачає підготовку учнів у монологічному та діалогічному мовленні, де формування монологічного мовлення є особливо актуальним для навчання учнів старшої школи, яка є професійно орієнтованою [17, 47]. Оскільки, профільне навчання передбачає поглиблене та професійно зорієнтоване оволодіння мовою, такі уміння, як виступати перед аудиторією, вести монолог чи діалог, дискутувати та висловлювати свою думку та пропонувати ідеї та рішення є вкрай важливим

підґрунтям для майбутнього успішного становлення професійної діяльності учнів [13, с.151].

Монологічне мовлення доцільно розглядати як різновид усного мовлення, за якого один мовець послідовно продукує відносно розгорнуте висловлювання, спрямоване на певного адресата або аудиторію та об'єднане спільною комунікативною метою. На відміну від діалогічного мовлення, монолог передбачає вищий рівень самостійності мовця у виборі змісту, структуруванні інформації, доборі мовних засобів і регулюванні темпу мовлення.

У методиці навчання іноземних мов говоріння традиційно розглядають як складну мовленнєву діяльність, що передбачає одночасну мобілізацію мовних, когнітивних, стратегічних та соціокультурних ресурсів [4,5,18]. M. Bygate вказує на специфіку усного мовлення як особливого виду мовленнєвої діяльності, звертаючи увагу на відмінності між усним і писемним мовленням, а також на значення мовленнєвих стратегій та організації усної взаємодії [52].

В рамках дослідження теоретичних засад навчання старшокласників монологічного мовлення необхідно проаналізувати різні підходи до визначення понять «монолог» та «монологічне мовлення» та окреслити особливості монологічного мовлення англійською мовою.

Усне мовлення є складним видом мовленнєвої діяльності, що реалізується через звукове сприйняття та продукування висловлювань. Його специфіка полягає у взаємодії вербальних і невербальних засобів комунікації, зокрема інтонації, темпу, гучності мовлення, міміки та жестів. У процесі усного спілкування проявляються інтелектуальні, психологічні й особистісні характеристики мовця, його світогляд, рівень мовної підготовки, уміння структурувати інформацію та встановлювати контакт зі слухачами.

Однією з основних форм мовленнєвої діяльності є монологічне мовлення, яке використовується в різноманітних усних і письмових жанрах. До нього належать доповіді, лекції, презентації, публічні виступи, повідомлення, розповіді, наукові статті та інші форми послідовного викладу думок. Особливого значення монолог набуває в освітньому процесі, оскільки забезпечує можливість

самостійного представлення інформації, пояснення певних явищ, обґрунтування власної позиції та переконання аудиторії.

У науковій літературі монолог розглядають як особливу форму мовленнєвої взаємодії, що передбачає продукування відносно завершеного висловлювання однією особою. На думку Н. М. Герети, «монолог - це форма висловлювання, продукована в процесі активної комунікативної діяльності, розрахована на пасивне, тобто опосередковане сприйняття і не пов’язана практично з відповідною промовою співрозмовника ні в смисловому, ні в структурному відношенні» [11, с. 71].

Однією з визначальних характеристик монологічного мовлення, як стверджує Кардаш Л.В. є його односпрямованість, що передбачає переважання мовленнєвої ініціативи мовця та відсутність безпосереднього вербального реагування адресата. Водночас змістова організація монологу, добір мовних і позамовних засобів визначаються комунікативною метою висловлювання [18, с. 56]. Відтак, у монолозі домінантним є повідомлення та аргументація думки мовцем, тому кожен мовний або позамовний засіб монологу підпорядкований виконанню комунікативної функції. Слід також підкреслити, що лінгвістичні характеристики монологу наближаються до писемного мовлення, зокрема це стосується побудови речень, використання кліше та фраз, а використання лексико-граматичних та лексико-стилістичних засобів мають на меті вплинути на аудиторію [9].

Л. В. Пікулицька тлумачить монологічне мовлення як «безперервне висловлення, здійснене однією особою, що є адресованим одному або декільком слухачам/співрозмовникам. Метою монологічного мовлення є переконування та вплив на слухачів» [39, с. 1]. Ряд інших науковців інтерпретують монологічне мовлення як мовлення однієї особи, яке адресоване до одного або декількох співрозмовників (аудиторії). Метою такого мовлення є необхідність впливу на слухачів, щоб проінформувати їх про важливу проблематику або переконати їх [2, 23, 38].

Серед авторитетних лінгвістів слід згадати визначення Олени Селіванової, згідно з термінологічною концепцією якої, монолог (від грец. *monos* — «один, єдиний» і *logos* — «слово») — це форма вербальної комунікації, що є мовленням лише адресанта, розрахованим на пасивне й опосередковане сприйняття, а не на безпосередню словесну реакцію адресата [45].

Оскільки у нашій роботі ми досліджуємо монолог і монологічне мовлення англійською мовою важливо також проаналізувати визначення авторитетних англійських словників Oxford, Cambridge та Collins.

У сучасних англомовних лексикографічних джерелах поняття ***monologue (монолог)*** розглядається передусім як тривале висловлювання однієї особи, а також як особлива форма мовлення в театральному, літературному та повсякденному спілкуванні. У нашому дослідженні ми послуговуємось терміном, який дотичний до методичних цілей, і який хоча й має деякі відмінності у різних словниках, однак запропоновані визначення близькі за своєю суттю. Зокрема, Oxford Learner's Dictionary характеризує монолог як «тривале висловлювання однієї особи під час розмови, яке не дає іншим учасникам можливості говорити або висловлювати власну думку» [77], в той час як Cambridge Dictionary більш лаконічний у своєму визначенні: «тривале висловлювання однієї особи» [76]. У Collins English Dictionary «монолог визначається як тривале висловлювання однієї особи, яке може перешкоджати перебігу розмови»[75].

У працях С. Ю. Ніколаєвої та О. Б. Бігич поняття **«монолог» і «монологічне мовлення»** розглядається в контексті методики навчання іноземних мов, зокрема з позицій комунікативного, лінгвістичного та психологічного аспектів, як один із різновидів усного мовлення та об'єкт формування відповідних мовленнєвих умінь [33]. У підручнику *«Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика»* (2013), монологічне мовлення визначається як: «усномовленнєва форма спілкування, що передбачає зв'язне і неперервне висловлювання однієї особи, яке звернене до одного або декількох слухачів, співрозмовників (іноді до самого себе)» [28]. З методичної

точки зору монолог можна визначити як розгорнуте висловлювання одного мовця, у якому послідовно передається інформація, описуються події, висловлюються думки, обґрунтовуються погляди або здійснюється вплив на слухача.

Відтак, підсумовуючи, на основі зазначених методичних підходів пропонуємо наступне узагальнене формулювання вищеозначених понять:

Монолог — це розгорнута форма усного або писемного мовленнєвого висловлювання, що характеризується відносною смисловою та структурною завершеністю, логічною послідовністю викладу думок і спрямованістю на одного або кількох реципієнтів.

Монологічне мовлення — це продуктивна форма мовленнєвої діяльності, яка передбачає самостійне продукування одним мовцем зв'язного, логічно організованого та послідовного висловлювання з метою передавання інформації, опису подій і явищ, вираження власних думок, аргументації та переконання слухачів.

Зазвичай монолог спрямований на аудиторію або конкретного слухача і слугує для передачі інформації, опису подій, висловлення особистих поглядів, пояснення ідей чи переконання інших. На відміну від діалогу, де мовленнєва діяльність учасників характеризується чергуванням реплік і безпосереднім обміном інформацією, монологічне мовлення передбачає послідовне розгортання думки одним мовцем, який самостійно визначає зміст, композицію та мовне оформлення висловлювання. При цьому воно може бути адресоване як конкретному співрозмовникові, так і широкій аудиторії.

Науковці вказують на певні особливості, які необхідно враховувати у навчанні монологічного мовлення [22, 31]:

1) надлишкова кількість вербальної інформації, яка проявляється у використанні уточнюючих слів та конструкцій, повторень та ін.;

2) використання різних вербальних формул, до яких належать розповідні, питальні, імперативні, окличні та інші види речень, звертання тощо, які не розраховані на негайну відповідь слухачів;

3) традиційність початкових і кінцевих вербальних форм.

Метою формування монологічного мовлення є формування умінь та навичок виступати перед аудиторією. Дослідниця О. В. Сніговська відносить ці уміння до умінь пояснювати власну точку зору з проблематики комунікації та пропонувати шляхи вирішення проблеми, аргументувати свою думку [46, с. 27]. Створюючи монологи, старшокласники розвивають уміння мисленнєво формулювати інформацію та виражати її у вербальній формі, а також систематизувати знання, які отримані в процесі навчання і приймати рішення у розв'язанні проблеми.

Визначальною рисою навчання монологу є адресантна-адресатна взаємодія. Перед вчителем стоїть завдання навчити учнів будувати тривалий за часом монолог за темою виступу, змінювати план та стратегію комунікації в залежності від процесу спілкування та зворотного зв'язку.

Дослідження монологічного мовлення, які ми аналізували в рамках цієї роботи, представлено у працях як українських мовознавців та лінгводидактів, так й іноземних фахівців з методики навчання іноземних мов, психологів [50, 58,70. 72]. Оскільки, монологічне мовлення характеризується відносною самостійністю, розгорнутістю та логічною організацією, воно потребує попереднього осмислення змісту, визначення основної мети, добору мовних засобів і послідовного структурування інформації. Важливою його особливістю є те, що мовець не може повністю покладатися на реакції слухачів або на ситуативний контекст, а повинен самостійно забезпечувати зрозумілість і цілісність повідомлення.

З лінгвістичного погляду, науковці вказують на специфіку організації, лексико-фразеологічні, граматичні та інтонаційні особливості монологічного мовлення та наголошують на поширеності монологічних структур як в усному, так і в писемному мовленні, зокрема в публічних промовах, звітах, виступах, розповідях і різних видах писемної комунікації.

Важливим для розуміння природи монологічного мовлення є комунікативний підхід Ф. С. Бацевича, який дає змогу розглядати мовлення в

контексті взаємодії мовця й адресата. З цієї позиції монологічне висловлювання характеризується відносною тривалістю, розгорнутістю, композиційною організованістю та спрямованістю на досягнення певної комунікативної мети. Його зміст і форма визначаються ситуацією спілкування, особливостями аудиторії та намірами мовця [1].

Аналізуючи особливості формування компетентності у монологічному мовленні, ми вважали за необхідне окреслити психологічні аспекти монологічного мовлення, яке є складним процесом, що передбачає активну взаємодію мислення, пам'яті, уваги та механізмів мовленнєвого продукування. Як стверджують О. Логвіна та І. Ногачевська, повне розуміння та побудова монологічного висловлювання можливі лише завдяки аналізу когнітивних процесів. Досліджуючи психолінгвістичні механізми мовленнєвої діяльності, психологи вказують на важливість формування внутрішнього мовлення, мовленнєвої мотивації та розвитку зв'язних монологічних висловлювань. Адже мовець повинен не лише сформулювати власну думку, а й утримувати загальний задум висловлювання, дотримуватися логічної послідовності, контролювати правильність мовного оформлення та враховувати рівень сприйняття інформації слухачами [70].

До основних характеристик монологічного мовлення вчені [1, 18, 45, 52,73] відносять:

- ✓ ***розгорнутість*** *– висловлювання складається з декількох взаємопов'язаних речень, які забезпечують повне розкриття теми;*
- ✓ ***логічність і послідовність*** *– інформація викладається відповідно до певної смислової структури, з дотриманням причинно-наслідкових і часових зв'язків;*
- ✓ ***цілісність*** *– усі складові висловлювання підпорядковані спільній комунікативній меті;*
- ✓ ***відносна безперервність*** *– мовлення розгортається як послідовний процес без постійного переривання іншими учасниками комунікації;*

- ✓ ***самостійність*** *– мовець самостійно формує зміст і визначає способи його мовного вираження;*
- ✓ ***комунікативна спрямованість*** *– висловлювання орієнтоване на конкретного адресата або аудиторію та передбачає досягнення певного результату;*
- ✓ ***підготовленість*** *– монологічне мовлення, особливо в академічній і професійній сферах, зазвичай потребує попереднього планування;*
- ✓ ***відносна завершеність*** *– висловлювання має композиційну та смислову завершеність.*

Зазначені характеристики тісно пов'язані між собою та забезпечують ефективність монологічної комунікації, водночас ступінь їх вияву залежить від мети, умов і форми спілкування. Наприклад, наукова доповідь потребує чіткої структурованості, аргументованості й точності термінології, тоді як розповідь може характеризуватися більшою емоційністю та образністю [20].

Важливою складовою монологічного мовлення є його мовне оформлення. Для побудови зв'язного висловлювання мовець використовує лексичні, граматичні та синтаксичні засоби, які забезпечують точність, послідовність і зрозумілість передавання інформації. Особливого значення набувають засоби міжфразового зв'язку, логічні маркери, вступні конструкції, тематична лексика та різноманітні синтаксичні моделі.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчує наявність різних підходів до класифікації монологічного мовлення, які ґрунтуються на певних критеріях його диференціації: комунікативній меті, мотивації мовленнєвої діяльності, функційно-смислових характеристиках, функційно-стильовій належності, ступені підготовленості та ситуативних умовах продукування висловлювання. В межах нашого дослідження ми послуговуємось узагальненою класифікацією за трьома рівнями систематизації:

- ✓ ***За жанровою характеристикою*****:** художній, ораторський, побутовий монолог.

- ✓ ***За структурно-семантичними ознаками*:** монолог-звернення, монолог-повідомлення, монолог-розповідь.
- ✓ ***За функційно-смисловою спрямованістю*:** монолог-опис, монолог-розповідь, монолог-міркування (зокрема, переконання).

У контексті нашого дослідження найбільш релевантним є функційно-смисловий підхід, оскільки він дає змогу визначити комунікативні завдання, змістові характеристики та структурні особливості різних типів монологічних висловлювань. З огляду на це, у процесі формування компетентності в монологічному мовленні учнів старшої школи доцільно передбачити навчання створення монологів-описів, монологів-розповідей, монологів-повідомлень, монологів-міркувань та монологів-переконань. У реальному мовленнєвому спілкуванні зазначені типи рідко реалізуються в ізольованому вигляді. Найчастіше вони взаємодіють у межах одного висловлювання: розповідь може містити елементи опису, а роздум – приклади й описи, що підтверджують висунуту тезу [48]. Така взаємодія забезпечує змістову насиченість і комунікативну ефективність монологу.

В усному монологічному мовленні важливу роль відіграють також просодичні характеристики: інтонація, темп, ритм, паузи, логічний наголос і тембр голосу. Їх правильне використання сприяє виокремленню ключової інформації, підкресленню смислових акцентів, вираженню емоційного ставлення мовця та підтриманню уваги аудиторії [57]. У процесі безпосередньої комунікації додаткове значення мають невербальні засоби, зокрема жести, міміка, поза та зоровий контакт.

Особливої уваги потребує монологічне мовлення в контексті публічної комунікації. Публічний виступ є однією з найбільш складних форм монологічного мовлення, оскільки передбачає не лише передавання інформації, а й взаємодію з аудиторією, представлення власної позиції, аргументацію та досягнення визначеного комунікативного ефекту. Його успішність залежить від змістової наповненості, логічної побудови, мовної правильності, виразності та здатності мовця враховувати особливості слухачів.

Таким чином, сформованість умінь монологічного мовлення є важливою передумовою ефективної усної комунікації. Оволодіння цими вміннями передбачає розвиток здатності самостійно планувати висловлювання, добирати відповідні мовні засоби, логічно структурувати інформацію, аргументувати власні думки та використовувати вербальні й невербальні засоби впливу на слухачів. Зазначені положення становлять теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження методики формування компетентності в монологічному мовленні англійською мовою, зокрема в процесі підготовки старшокласників до публічних виступів.

1.2. Публічний виступ як форма реалізації монологічного мовлення: сутність, структура та комунікативні особливості

Аналіз науково-методичної літератури у царині монологічного мовлення англійською мовою дозволяє зробити певні висновки та узагальнення, зокрема компетентність у зазначеному мовленні слід розглядати як *здатність учнів старшої школи самостійно продукувати зв'язне усне висловлювання англійською мовою відповідно до комунікативної ситуації, мети та адресата, логічно структурувати зміст, використовувати необхідні лексико-граматичні й фонетичні засоби, застосовувати компенсаторні стратегії та забезпечувати зрозумілість і переконливість власного мовлення.*

Саме такий підхід відповідає загально європейським рекомендаціям (ЗЄР) до іншомовної освіти, у яких наголошується на володінні мовою через здатність виконувати певні комунікативні дії, а не лише через обсяг засвоєних мовних знань [54]. Для старшої школи особливо значущим є рівень A2-B1, оскільки саме на цих рівнях поступово формується здатність переходити від простого відтворення інформації до самостійного розгорнутого висловлювання. За дескрипторами CEFR, на рівні B1 учень здатний достатньо вільно підтримувати простий опис або розповідь, організовану як послідовність пов'язаних між собою пунктів [55].

З огляду на психофізіологічні особливості учнів старшого шкільного віку, цей період характеризується зростанням інтелектуальної самостійності, здатності до абстрактного мислення, критичного аналізу та аргументації. Це створює сприятливі умови для переходу від простих описових монологів до складніших видів усного мовлення, зокрема публічного виступу.

З метою створення ефективного методичного інструментарію для формування компетентності в монологічному мовленні англійською мовою, нам слід заглибитись у суть та місце публічного виступу як виду мовленнєвої діяльності, його характеристики та методологію навчання у старшій школі.

Серед науковців, які вивчали публічний виступ, його характерні ознаки, прослідковується одностайність у визначенні публічного виступу як різновиду мовленнєвої діяльності, який реалізується через систему невербальних і вербальних дій і передбачає чергування мисленнєвих і мовленнєвих процесів. За визначенням О. І. Назаренко, публічний виступ виконує соціально-організаційну роль, і виступає потужним засобом агітаційного впливу та формування громадської думки [32]. Відтак, мета публічного виступу – інформування аудиторії та її переконання на основі використання засобів «живої» мови.

З. Мацюк прирівнює публічне мовлення до особливого виду тексту, який створюється згідно законів риторики і є орієнтованим на переконання слухачів, що зумовлює природу його мови і функціонування [27,с.20]. Згідно з трактуванням дослідниці, «специфіка тексту публічного мовлення полягає в тому, що виголошуючи попередньо підготовлений текст, мовець враховує ситуацію, обставини, умови спілкування, пристосовуючись до яких, може дещо модифікувати текст, вносити в нього багато усномовних елементів, вдаватися до повторів тощо».

Щодо класифікації публічних виступів, то серед науковців прийнято розрізняти жанрові різновиди, зокрема: доповідь, промову, виступ та повідомлення [25].

Слід зазначити, що публічному виступу як різновиду мовленнєвої діяльності властива певна мова і структура, а мовна характеристика текстів публічних виступів свідчить, про їх динамічність. Монологічне мовлення промови, у свою чергу, є індивідуальною мовленнєвою діяльністю мовця, яка характеризується певним смисловим наповненням, структурою, умовами комунікації [27, с. 19].

Одностайність у поглядах науковців стосовно публічних виступів виражається у спрямованості на досягнення мети. Якщо ця мета досягнута, виступ можна вважати ефективним, якщо ні, можна стверджувати, що результативності не досягнуто, як стверджує Є. В. Дейнеко [14]. Саме ефективність публічного виступу, який не є одностороннім процесом, визначає аудиторія, друга сторона, яка має власні наміри та інтереси, беручи участь у виступі в якості слухачів. Відтак, якщо отримана інформація обманює його сподівання, наміри слухача не відповідатимуть попереднім цілям, і він залишиться не переконаним, а це свідчить про розбіжності у ставленні мовця і слухача до інформації, запропонованої у монолозі.

Результати пошуків Є. В. Дейнеко, Н. М. Колісніченко у питаннях ефективності публічного виступу свідчать про те, що аудиторії достатньо 11 секунд для того, що визначити, чи приємний оратор і чи слід йому довіряти, а також чи буде промова цікавою для слухачів. Дані показують, що «враження аудиторії складають: на 7 % – слова, на 38 % – тон голосу та інтонація, 55 % – мова тіла (постава, міміка, погляд, жести) і зовнішній вигляд виступаючого. Отже, поведінка під час публічного виступу є важливим чинником впливу на аудиторію» [21].

Не зайвою для ефективного публічного виступу може бути критична оцінка з боку мовця свого зовнішнього вигляду. Зокрема, мовець повинен бути одягнений відповідно до цілей промови і вимог аудиторії. Це може бути як формальний, так і неформальний вигляд. Стосовно змісту виступу, оратор повинен визначити його структуру. Ефективному виступу властива простота викладу, цікавий зміст, позитивний настрій оратора. Будь-яка агресія в мові оратора є недопустимою.

Вище означене вказує на необхідність відповідальної та ґрунтовної підготовки мовця до публічного виступу. Серед вчених, які досліджували основні етапи підготовки до публічного виступу не спостерігається єдиного підходу, кожен з них радше доповнює свого колегу у визначенні тих чи інших кроків. Наприклад, Josh Gunn у підручнику *Speech Craft: Public Speaking & Communication* описує чотири базові кроки підготовки та виголошення промови [62]:

Research *– дослідження теми, пошук інформації.*

Organize *– упорядкування основних думок.*

Practice *– планування способу презентації та репетиція.*

Deliver *– безпосереднє виголошення промови.*

Натомість Joseph A. DeVito виокремлює десять кроків підготовки публічного виступу, які передбачають аналіз аудиторії, вибір теми та визначення мети промови, опрацювання інформаційних матеріалів, формулювання основних положень, логічну організацію змісту й попередню репетицію виступу. [56]. Схожу багатокрокову модель презентують американські фахівці з комунікації Daniel J. O'Hair, Hannah Rubenstein, та Rob Stewart у підручнику *A Pocket Guide to Public Speaking*, окреслюючи методичні орієнтири щодо підготовки до публічного виступу [69]. Варто також згадати й підхід Douglas M. Fraleigh та Joseph S. Tuman, які описують класичний підхід до підготовки промови, основні положення якого були зазначені й проаналізовані вище [60].

Українські вчені Г. Гайович та О. Приходько пропонують чотири етапи навчання публічного виступу, адже щоб бути успішним оратором, ваша промова повинна мати комунікативну спрямованість, логічність викладу і цілісність презентації [10]. І. П. Левчук солідарна з зі своїми колегами науковцями щодо структури та поетапності виступу, однак пропонує алгоритм підготовки учнів до ефективного публічного виступу з обов'язковим записом відео промови. Серед етапів, які пропонує С. Ю. Оленець - навчання слідкування за часом, що є надважливим для старшокласників, які є початківцями у цій діяльності. Виступ повинен бути стислим, але змістовним, радше ніж довгим, і нудним [34].

Відтак, проаналізувавши роботи українських та іноземних науковців, спробували створити узагальнену таблицю основних етапів підготовки до публічного виступу:

Етап	Зміст діяльності
1.Підготовчо-аналітичний	Визначення мети, теми, аналіз аудиторії
2.Змістово-композиційний	Пошук інформації, добір аргументів, структурування промови
3.Мовленнєво-тренувальний	Написання тексту, мовне оформлення, репетиція
4.Комунікативно-виконавський	Виголошення промови, взаємодія з аудиторією, використання невербальних засобів

Слід наголосити, що кожен з етапів повинен виконувати певну мету і вирішувати поставлені мовцем завдання. Зокрема, виступ повинен бути цікавим, інакше утримати увагу слухачів буде неможливо, відтак, старшокласників слід цілеспрямовано готувати до публічного виступу.

На етапі аналізу необхідно навчити учнів знаходити шляхи вирішення проблеми. Зокрема, аналізуючи певні дані з теми виступу, учень вчиться виділяти ключову думку з усього обсягу інформації, тобто узагальнювати основні ідеї. Етап аналізу передбачає розвиток в учнів уміння:

- *інформування,* тобто подачі інформації;

- *переконання* – впливу на слухачів за допомогою фактів;

- *спонукання* – мотивацію слухачів до дії та участі в спілкуванні.

На даному етапі мовець повинен визначати мету доповіді, сформулювати її чітко та стисло. Визначення цільової аудиторії дозволить зрозуміти як будувати доповідь, зокрема, необхідно визначити вік слухачів, їхні інтереси, їх досвід стосовно теми виступу.

Другий етап передбачає навчання презентації публічного виступу: учні засвоюють структуру виступу, тобто послідовність викладу матеріалу. Важливо, спонукати старшокласників дотримуватись чіткої організації публічного виступу. Спочатку - привітання та повідомлення мети й актуальності виступу з використанням кліше, які використовуються для привітання аудиторії як *Dear*

Guests, Dear Participants, Dear Friends, та ін. До прикладу зразок публічного виступу учня старшої школи, який є учасником молодіжної конференції “ Youth Against War: Our Voices For Peace”:

Dear participants, distinguished guests and fellow students!
It is a great honour for me to speak at this international conference and represent the young generation of Ukraine. Let me begin with a simple question: What does peace mean to you?
For some people, peace means living without fear. For others, it means going to school, meeting friends, making plans for the future or simply enjoying an ordinary day with their families. But for millions of people, including Ukrainian children and teenagers, peace is not something they can take for granted.
Since the beginning of Russia's full-scale invasion of Ukraine, our lives have changed dramatically. Many children have had to leave their homes, families have been separated, schools have been destroyed, and thousands of young people have experienced fear and uncertainty. Some students attend online lessons during air raid alerts, while others have to study in shelters. War takes away not only people's homes and safety. It also steals childhood, dreams and opportunities.

Як видно з прикладу, мовець повідомив мету доповіді та її цінність. Мета – привернути увагу світової спільноти війни в Україні та закликати до рішучих дій задля припинення агресії. Цінність виступу – поділитись своїм досвідом життя під час війни та наголосити, що війна є загрозою не лише для України, а й для глобальної безпеки, демократії та прав людини.

Після повідомлення мети виступу та висвітлення її актуальності слід переходити до основної частини доповіді. Ця частина повинна містити виклад нагальних питань теми виступу й їх роз’яснення. Наприклад, продовжуючи тему війни та її наслідків, основна частина може мати такий вигляд (стисло):

What can young people do to stand against war?
First, we must speak up for peace and human rights. Silence and indifference allow violence to continue. We should not be afraid to express our opinions and tell the truth about what is happening in the world.
Second, we should develop critical thinking and media literacy. Today, misinformation, propaganda and hate speech can divide people and create conflicts. We must learn to recognise fake news, check facts and communicate respectfully.
Third, we should promote dialogue, understanding and mutual respect. Learning foreign languages, communicating with young people from different countries and discovering other cultures help us overcome stereotypes and build bridges between nations.
And finally, we should remember that every small action matters. Supporting people affected by war, volunteering, helping refugees and participating in peace initiatives are meaningful ways to make a difference.

Останній етап публічного виступу – це заключна частина або висновки з промови. У висновках мовець підводить підсумки, і зазначає, чи досягнуто мету виступу і дуже коротко узагальнює про що йшлося у промові, і на завершення,

висловлює пропозиції щодо подальших дій. У нашому випадку, мовець пропонує створити міжнародну мережу молодіжних послів миру, які поширюватимуть правдиву інформацію, організовуватимуть дискусії та спільні освітні проєкти. Наприклад:

I believe that young people should not be the generation that inherits wars. We should be the generation that builds a world where wars have no place.
We come from different countries, speak different languages and have different traditions. But we share one common dream — to live in a world where children can grow up safely, where education is accessible to everyone, where human rights are respected and where disagreements are solved through dialogue, not weapons.
I would like to finish with three simple but powerful sentences:
Our future is not a battlefield.
Our voices are stronger than hatred.
And our generation chooses peace!
Thank you for your attention!

Отже, етапи навчання публічного виступу зумовлені структурою самого виступу. Кожен етап вимагає від мовця ретельної підготовки і взаємодії з аудиторією, оскільки від встановлення контакту з аудиторією залежить подальший успіх публічного виступу.

Навчання публічного виступу охоплює формування в учнів двох важливих компетенцій – вербальної (мовної) і невербальної. Вербальна компетенція передбачає формування в учнів лексико-граматичного мінімуму та стилістики публічних промов. Зокрема, учні повинні засвоїти термінологічні одиниці з теми виступу; кліше, які властиві темі промови; емоційно-експресивні одиниці, які допускаються у виступах; фразеологізми та ін. Крім цього, учні повинні зрозуміти, що публічний виступ за характеристиками наближається до публіцистичного стилю. Це дозволить учням зрозуміти стиль і особливості побудови публічних текстів наприклад:

Граматична складова вербальної компетенції охоплює формування в учнів умінь уживання підрядних, питальних, наказових, умовних та інших видів речень. Публічні виступи можуть містити риторичні запитання, які часто в публічних текстах є засобом привернення уваги слухачів до яких-небудь значущих моментів промови [12, с. 122].

Г. Гайович та О. Приходько виділяють у мовній компетенції учнів з публічного виступу сформованість знань, умінь і навичок використовувати тропи і риторичні фігури, які дослідники класифікували у дві групи мовних засобів увиразнення мови оратора [10, с.78]

Як зазначає І. Гончаренко, навчання публічного виступу повинно охоплювати не лише мовну складову, оскільки, у відповідності з дослідженнями, на мову приходиться від 5%-7%. Решту становлять інші складники, серед яких дослідник виділяє такі: «психофізичні, екстравертивні здібності оратора; його вміння керувати аудиторією; візуальний контакт з аудиторією; темп, чіткість, динамізм, голосність мовлення; міміка, постава; а також «мова тіла» (body language), тобто невербальні засоби комунікації, які включають жести, поставу тощо» [12, с. 120].

Досліджуючи технології навчання учнів публічного мовлення, Г. Сагач пропонує декілька методів, за допомогою яких формується уміння учнів будувати публічний виступ [44]:

1) *Визначення власного бачення проблеми*.
2) *Аналіз предмету публічного виступу*.
3) *Повідомлення досвіду крізь призму свого бачення*.

Аналізуючи фактори, які впливають на успішне виголошення промови, слід вказати на виразність мовлення, а саме уміння правильно дихати під час промови, щоб голос не «збивався», чітко вимовляти слова (правильна дикція), уміння утримувати і змінювати тон промови (інтонація), використовувати невербальні засоби комунікації (жести і міміку)[19]. Володіння кожним з цих компонентів монологічного мовлення зробить виступ результативним і справить враження на аудиторію. Н.С. Вербич зауважує, що композиція і стилістика публічного виступу тісно пов’язані з мовленнєвою формою їх повідомлення аудиторії [8, с. 91]. В цьому аспекті особливої актуальності набуває інтонація як засіб увиразнення мовлення.

З метою формування в учнів умінь інтонаційного оформлення тексту, доцільними, на думку Н.С. Вербич, є вправи на дотримання темпу мовлення,

розташування пауз, членування речень та абзаців тексту в залежності від їх інтонаційного змісту [8, с. 92]. Саме інтонація, на думку О.О. Хурані, визначає офіційний чи неофіційний характер спілкування та виступає засобом підтримки контакту з аудиторією[49, с. 234]. Зокрема, для офіційних публічних виступів властивим є підвищений рівень гучності, а для неофіційних – знижений. Відтак, старшокласників необхідно навчати регулювати гучність їх голосу, змінювати темп промови, дотримуватися тривалості пауз.

Інтонація сприяє створенню тонального забарвлення слів, створенню піднесеного або урочистого тону, доброзичливого ставлення, наказовості тощо. Інтонаційна складова публічного виступу характеризується також темпом і ритмом мовлення, де темп мовлення означає його швидкість, тобто з якою швидкістю оратор промовляє слова і речення. Ця особливість мовлення залежить від індивідуальних характеристик оратора та від змісту промови. Інтонаційно-ритмічна складова промови базується на чергуванні пауз і повідомлення.

В підручнику з «Ораторського мистецтва» науковці Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та інші визначають ряд правил, які повинен засвоїти старшокласник під час навчання інтонації публічного виступу [35, с. 118]. Вони називають їх «правилами логічного наголосу».

Таким чином, інтонація є важливим компонентом успішного публічного виступу. Завдяки інтонації та наголосу мовець може привернути увагу слухачів до ключових моментів його виступу та досягти певного емоційного впливу, що сприятиме кращому запам’ятовуванню інформації.

В рамках нашого дослідження доцільно висвітлити психологічні аспекти публічного мовлення та їх вплив на успішне виголошення промови. Публічний виступ як різновид монологічного мовлення характеризується підвищеною когнітивною та психологічною складністю, оскільки передбачає координоване здійснення учнем декількох мовленнєво-розумових операцій: формування задуму й визначення змісту повідомлення, планування послідовності його викладу, добір лексико-граматичних засобів, фонетичну реалізацію

висловлювання, самоконтроль мовленнєвої діяльності та адаптацію повідомлення до особливостей слухацької аудиторії.

Під час спонтанного мовлення вище означені процеси відбуваються в умовах обмеженого часу. Зрозуміло, що учень не може нескінченно довго підбирати потрібне слово чи граматичну конструкцію, тому недостатньо, просто «знати» певну лексику або граматичне правило, а володіти певними мовними одиницями.

Однією з основних психологічних проблем під час промови є страх помилки. Старшокласник може володіти необхідним мовним матеріалом, але уникати активного використання мови через побоювання помилок, а відтак негативної оцінки з боку вчителя або однокласників. Ця проблема розглядається в концепції іншомовної тривожності, *foreign language classroom anxiety* як специфічний комплекс переживань, пов'язаний саме з процесом іншомовного навчання [63, 64]. Як стверджує Бучацька С., такі емоційні стани як тривожність, страх, скутість, що виникають у процесі спілкування студентів на заняттях з іноземної мови, істотно знижують ефективність формування іншомовної компетентності, а також набуття відповідних умінь і навичок [51].

Сучасні дослідження підтверджують особливу роль тривожності саме у ситуаціях іншомовного публічного виступу. Дослідження EFL-презентацій показують, що публічний виступ створює специфічне поєднання мовних, психологічних і перформативних труднощів. Зокрема, у дослідженні Kelsen, B. A було встановлено зв'язок між особистісними характеристиками учнів та різними компонентами тривожності під час презентацій та публічних промов [67]. Психологи засвідчують, що тривожність у ситуаціях оцінюваного усного мовлення залишається суттєвим обмежувальним фактором для іншомовного навчання [].

Іншою важливою проблемою є когнітивне перевантаження. Під час продукування монологу учень має одночасно контролювати зміст, форму й організацію мовлення. Якщо автоматизація мовних навичок недостатня, значна частина уваги витрачається на пошук слів або граматичних конструкцій. Це

може призводити до пауз, повторів, самовиправлень, втрати логічної послідовності та зниження темпу мовлення. Саме тому, методично важливим є чітка структура, логічна поступовість та ретельна підготовка до виступу.

Ще одним фактором є недостатня сформованість стратегій планування мовлення. Старшокласник може знати тему, але не знати, як її розкрити. Наприклад, на запитання «Why is volunteering important for young people?» він може мати достатній словниковий запас, проте не вміти організувати відповідь.

Публічний виступ є складнішою формою монологічного мовлення, оскільки передбачає не просто продукування тексту, а взаємодію мовця з аудиторією. Навіть якщо безпосереднього діалогу немає, мовець повинен враховувати слухачів, їхні очікування, рівень обізнаності, реакцію та інтерес.

До основних психологічних труднощів публічного виступу належать:

- ✓ страх виступати перед групою;
- ✓ страх зробити мовну помилку;
- ✓ побоювання негативної оцінки;
- ✓ невпевненість у власних мовленнєвих здібностях;
- ✓ труднощі концентрації;
- ✓ фізіологічні прояви хвилювання;
- ✓ надмірний самоконтроль;
- ✓ труднощі підтримання контакту з аудиторією;
- ✓ страх забути підготовлений текст;
- ✓ залежність від письмового сценарію.

Особливо важливою є проблема надмірної залежності від завченого тексту. Механічне заучування може тимчасово підвищити точність, але не гарантує сформованості реального монологічного вміння. Якщо учень забуває одну частину тексту, він часто не може продовжити виступ. Натомість використання плану, ключових слів, схем і візуальних опор стимулює самостійне конструювання мовлення.

Дослідження Tsang A. щодо іншомовних усних презентацій також вказує на взаємозв'язок тривожності, суб'єктивного сприйняття власної вимови та фактичної мовленнєвої компетентності [74]. Це свідчить про те, що самооцінка учня може впливати на його поведінку під час публічного виступу. Таким чином, психологічна підготовка до монологу має бути невід'ємною частиною методики його навчання.

Фахівці з комунікації наголошують, що факторами успіху у виступі перед аудиторією є: чітка структура виступу, візуальний дизайн презентації, емоційний зв’язок з аудиторією, впевненість спікера, його щирість та вміння імпровізувати. Досліджуючи важливість розвитку ораторських здібностей для успішної професійної діяльності, науковці Біла Н. В., Дащенко Н. Л., Синоруб Г. акцентують увагу на важливості формування навичок публічної промови через спеціальні тренінги та навчальні проекти, на прикладі медіашколи «В ЕТЕРІ» [3].

Луца М. вважає правильну побудову публічного виступу передумовою успіху та досягнення розкриття основної сутті повідомлення і привернення уваги слухача ключовими критеріями вдалого виступу [26, с. 272]. Ковальська Н.А. у своєму дослідженні ролі та значення ораторського мистецтва в сучасному світі, наголошує на головних аспектах підготовки вдалого публічного виступу та важливості формування мовленнєвої виразності виступу оратора [19]. Надважливо сьогодні для випускника уміти адаптуватися у мінливих життєвих комунікативних ситуаціях; самостійно та критично мислити, формувати власну думку, аналізувати інформацію, знаходити рішення; володіти навичками публічного мовлення; бути комунікабельним, взаємодіяти з іншими людьми.

Важливість навчання публічного виступу англійською мовою полягає у тому, що може сприяти обговоренню тем, пов’язаних з історією України, її культурою, національною ідентичністю, правами людини та досвідом життя в умовах війни. Наприклад, учні можуть готувати виступи про важливість підтримки України, наслідки російського вторгнення для цивільного населення, знищення української культурної спадщини, роль волонтерів або стійкість

українського суспільства. Водночас такі виступи мають ґрунтуватися на достовірних фактах, відповідальних джерелах і повазі до аудиторії. Учні повинні розуміти, що ефективне донесення правди потребує не лише емоційності, а й точності, критичного мислення та відповідальності за власні слова.

1.2. Методичний потенціал відеоматеріалів TED Talks для підготовки старшокласників до публічного виступу

Формування вмінь англомовного публічного виступу в учнів старшої школи є важливою складовою розвитку іншомовної комунікативної компетентності, оскільки передбачає здатність самостійно створювати змістовно завершене, логічно організоване та комунікативно спрямоване усне висловлювання. В умовах поглиблення міжкультурної взаємодії, цифровізації освітнього середовища та посилення вимог до комунікативної підготовки особистості особливого значення набуває навчання старшокласників презентувати власні ідеї, аргументувати позицію, переконливо доносити інформацію та підтримувати взаємодію з аудиторією іноземною мовою.

Публічний виступ як особлива форма монологічного мовлення характеризується підвищеною когнітивною та психологічною складністю, оскільки передбачає координоване здійснення низки взаємопов'язаних мовленнєво-розумових операцій [65]. Зокрема, учень має визначити зміст майбутнього повідомлення, сформувати комунікативний намір, спланувати послідовність викладу інформації, дібрати відповідні лексико-граматичні засоби, забезпечити фонетичне оформлення висловлювання, контролювати правильність мовлення та враховувати комунікативні особливості аудиторії. Водночас необхідність виступати перед слухачами зумовлює додаткове психологічне навантаження, пов'язане з потребою підтримувати увагу аудиторії, демонструвати впевненість, долати хвилювання та оперативно реагувати на комунікативну ситуацію[61].

Відтак, навчання публічного виступу англійською мовою має передбачати не тільки засвоєння мовних структур і розвиток навичок продукування монологічного висловлювання, а й поступове формування впевненості, самостійності, здатності до самоконтролю та позитивного ставлення до публічної комунікації. Особливої уваги потребує створення сприятливого освітнього середовища, у якому учні матимуть можливість поступово переходити від виконання підготовлених мовленнєвих завдань до самостійного виголошення промов перед аудиторією.

З огляду на зазначене, важливого значення набуває добір ефективних засобів навчання, які забезпечували б старшокласникам можливість спостерігати за зразками успішної публічної комунікації, аналізувати їхні особливості та використовувати набуті знання у власній мовленнєвій практиці. Одним із таких засобів вважаємо автентичний англомовний відеоконтент TED Talks, педагогічний потенціал якого полягає в поєднанні змістової насиченості, природного мовного середовища, різноманітності комунікативних ситуацій та наочності презентаційної поведінки промовця.

TED Talks — це міжнародна платформа конференцій, започаткована у 1984 році, її назва походить від трьох тематичних напрямів: Technology, Entertainment, Design. Згодом тематика значно розширилася і сьогодні виступи TED об'єднує концепція поширення ідей, вартих поширення (*Ideas Worth Spreading*). Отже, це - платформа коротких тематичних виступів, у межах яких фахівці, дослідники, громадські діячі та інші доповідачі представляють власні ідеї, досвід, результати досліджень і погляди на актуальні проблеми. З часом з’явилась програма незалежно організованих локальних заходів TEDx, які проводяться за ліцензією TED. Літера X означає *independently organized TED event* – незалежно організований захід TED.

Для навчання іншомовного публічного мовлення особливу цінність становить автентичність цих матеріалів, адже вони демонструють реальне функціонування англійської мови в умовах публічної комунікації. Крім того,

тематичне різноманіття виступів дозволяє добирати відео відповідно до вікових інтересів учнів старшої школи, їхнього мовного рівня та навчальних цілей.

Методичний потенціал TED Talks передусім пов'язаний із можливістю використання відео виступів як зразків для спостереження, аналізу та подальшого відтворення окремих прийомів публічного мовлення. Під час перегляду учні можуть досліджувати, яким чином промовець розпочинає виступ, формулює основну тезу, структурує інформацію, аргументує власну позицію, використовує приклади й засоби переконання, взаємодіє зі слухачами та завершує промову. Водночас увага приділяється не лише змісту висловлювання, а й особливостям його мовного та паралінгвістичного оформлення: вимові, інтонації, темпу, паузам, жестам, міміці, поставі та зоровому контакту.

Важливість використання автентичних відеоматеріалів у навчанні публічного мовлення підтверджується низкою вітчизняних та зарубіжних досліджень, які, попри відмінності в контингенті учасників та методології, висвітлюють різні аспекти їхнього педагогічного потенціалу.

Безпосередній інтерес для нашого дослідження становить праця M. Farid, який досліджував можливості використання відеоматеріалів TED Talks для вдосконалення навичок публічного виступу учнів старшої школи. Результати цієї праці засвідчили позитивне сприйняття учнями запропонованого навчання та загальну доцільність використання TED Talks як ресурсу для розвитку публічного мовлення [59].

Слід зазначити, що проблему використання TED Talks для розвитку іншомовних навичок публічного виступу розглядають чимало науковців. Наукова цінність цих досліджень полягає в обґрунтуванні потенціалу відеоконтенту для розвитку самостійності, усвідомленого спостереження за мовленнєвою поведінкою промовця та рефлексивного ставлення до власної презентаційної діяльності. Водночас варто враховувати, що переважна кількість робіт стосується студентської аудиторії та переважно відображає практики й суб'єктивні оцінки учасників, а не експериментально виміряний вплив відеоматеріалів на рівень сформованості відповідних умінь [16, 29, 68, 71].

Проте, зазначені дослідження набувають особливого методичного значення, оскільки формат використання коротких відеосесій, дає змогу зосередити увагу учнів на конкретних структурних або мовленнєвих характеристиках виступу, не перевантажуючи їх надмірним обсягом інформації. Для старшої школи це створює можливості цілеспрямованого опрацювання окремих елементів промови: вступу, формулювання основної думки, аргументації, переходів між частинами та завершення виступу.

Психологічний і мовленнєвий аспекти застосування TED Talks досліджували різні представники наукової спільноти, однак усі вони одностайні щодо методичної та практичної доцільності TED Talks, аутентичні відео лекції яких є не лише як джерелом мовного матеріалу, а й як засіб комплексного розвитку презентаційних умінь та впевненості мовця.

Цінними, вважаємо, є результати дослідження M. Liu, оскільки демонструють, що сам факт залучення відеоматеріалів не гарантує комплексного вдосконалення всіх компонентів публічного виступу. Вирішальне значення має методична організація роботи з відео, зокрема постановка конкретних навчальних завдань, аналіз побачених прийомів і перенесення засвоєного досвіду у власну мовленнєву діяльність [66]. Вчена досліджувала вплив використання TED Talks на якість усних презентацій. Результати засвідчили позитивну динаміку структурної організації виступів, проте статистично значущої переваги за загальною якістю презентацій та рівнем мовленнєвої тривожності порівняно з традиційним навчанням встановлено не було.

Аналіз останніх пошуків вказує на значущості автентичних відеоматеріалів для розвитку окремих складових презентаційної діяльності та необхідності комплексного формування вербальних і невербальних умінь, адже ефективність публічної промови визначається не лише правильністю мовного оформлення, а й здатністю мовця керувати голосом, використовувати жести, міміку та підтримувати комунікативний контакт зі слухачами.

Кількісні результати ефективності застосування TED Talks для розвитку презентаційного мовлення представлено в дослідженні P. A. Rmelah, A. Adeyanju

та P. Klaithong. Для нашого дослідження важливим є те, що отримані результати підтверджують можливості TED Talks щодо розвитку плавності мовлення, вимови, впевненості та здатності презентувати інформацію англійською мовою. Ці висновки доцільно використовувати як додаткове обґрунтування методичної доцільності використання TED Talks для учнів старшої школи [71].

Окремий напрям досліджень стосується використання TED Talks як моделі для наслідування та подальшого самостійного продукування мовлення. У цьому контексті особливого значення набуває можливість навчання через спостереження: учні аналізують комунікативну поведінку досвідчених промовців, способи організації матеріалу, використання риторичних прийомів і взаємодію з аудиторією, а згодом застосовують окремі прийоми під час підготовки власних виступів. Таким чином, TED Talks можуть виконувати функцію своєрідної моделі публічної комунікації, яка забезпечує перехід від сприймання та аналізу автентичного мовлення до самостійного створення усного висловлювання.

На практичну цінність переосмислення традиційних усних презентацій у форматі TED Talk звертають увагу українські науковці, які вивчали можливості організації навчального завдання у форматі TED Talk у процесі викладання іноземних мов, зокрема використання формату TED Talk як моделі для організації самостійної презентаційної діяльності.

Використання платформи TED Talks у навчанні англомовного монологічного мовлення та публічного виступу висвітлюється в низці вітчизняних досліджень, які розкривають різні аспекти її дидактичного потенціалу. Зокрема, І. В. Захарченко та І. П. Волощук досліджують мовні й мовленнєві засоби реалізації аргументативних стратегій у виступах TED Talks, акцентуючи увагу на прийомах переконування аудиторії, структурі аргументації та лінгвістичних засобах впливу на слухачів. Результати цього дослідження мають особливе значення для навчання публічного виступу, оскільки дають змогу розглядати TED-промови як зразки аргументованого монологічного

мовлення, що передбачає чітке формулювання тези, послідовне наведення аргументів і використання відповідних мовних засобів переконування [16].

Р. В. Поворознюк розглядає платформу TED Talks у контексті міжмовної комунікації, зосереджуючись на особливостях аудіовізуального та колаборативного перекладу, субтитрування й відтворення спеціалізованої інформації. Важливим для методики навчання є її спостереження щодо мультимодального характеру TED-виступів, у яких усне мовлення доповнюється візуальними матеріалами, презентаціями та іншими засобами передачі інформації. Така специфіка створює можливості для комплексного сприйняття мовленнєвого повідомлення та аналізу вербальних і невербальних засобів комунікації [40].

Методичний потенціал використання англомовних лекцій TED Talks для формування компетентності в аудіюванні аналізує Подосиннікова Г. І., обґрунтовуючи доцільність застосування аутентичних відео матеріалів у самостійній роботі учнів профільної школи. Це особливо важливо, оскільки дослідження стосується саме учнів профільної школи, а не студентів [41].

Слід визнати, що інтерес до зазначеної проблеми прослідковується серед фахівців багатьох галузей освіти й науки, відтак результати наукових пошуків стануть основою для ефективної організації роботи з автентичними відеоматеріалами та розробленню навчальних завдань, спрямованих на розвиток іншомовних мовленнєвих умінь і для побудови системи вправ, у якій аудіювання TED-виступів стає підґрунтям для подальшого продукування власних усних висловлювань.

Узагальнення розглянутих досліджень дає підстави стверджувати, що TED Talks мають значний методичний потенціал для навчання публічного виступу, оскільки забезпечують можливість ознайомлення з автентичними зразками аргументованого монологічного мовлення, аналізу композиційної організації промови, мовних засобів переконування, особливостей взаємодії промовця з аудиторією та використання мультимодальних засобів презентації інформації. Водночас їх доцільно застосовувати не лише для розвитку рецептивних умінь, а

й як основу для поетапної підготовки учнів старшої школи до створення та виголошення власних англомовних публічних виступів.

Спробуємо виокремити декілька основних напрямів реалізації педагогічного потенціалу TED Talks у навчанні англомовного публічного виступу.

Перш за все, автентичні відеоматеріали сприяють розвитку структурно-композиційних умінь. Спостерігаючи за виступами професійних промовців, учні можуть визначати особливості побудови вступу, основної частини та висновку, аналізувати способи формулювання основної тези, послідовність викладу аргументів, використання прикладів та логічних переходів. Це створює передумови для формування вмінь самостійно планувати й організовувати власну промову.

Водночас, TED Talks є джерелом автентичного мовного матеріалу, що сприяє збагаченню словникового запасу та вдосконаленню іншомовного оформлення висловлювань. Старшокласники мають змогу засвоювати тематичну лексику, мовленнєві кліше, щоб привернути увагу аудиторії, формулювати аргументи, висловлювати власну позицію, наводити приклади й підводити підсумки. Повторний перегляд фрагментів, робота із субтитрами та аналіз транскриптів створюють умови для усвідомленого засвоєння мовних засобів і подальшого їх використання у власному мовленні.

До того ж, відеовиступи забезпечують можливість розвитку фонетичних і просодичних умінь. Старшокласники можуть спостерігати за особливостями вимови промовців, інтонаційним оформленням висловлювань, темпом мовлення, логічними наголосами, паузами та плавністю викладу. Наслідування окремих мовленнєвих зразків і виконання спеціально організованих тренувальних вправ сприяють удосконаленню вимовних характеристик власних виступів.

Крім того, важливим напрямом є формування невербальних умінь публічної комунікації. Завдяки відеоформату учні можуть аналізувати жести, міміку, поставу, зоровий контакт, переміщення промовця та способи

використання візуальних матеріалів. Це дозволяє усвідомити роль невербальних засобів у підтриманні уваги слухачів, посиленні емоційного впливу та забезпеченні цілісності комунікативного повідомлення.

Насамкінець, використання TED Talks може сприяти формуванню психологічної готовності до публічного виступу. Спостереження за різними моделями презентаційної поведінки, поступове залучення до виконання мовленнєвих завдань, репетиція та аналіз власних виступів створюють можливості для розвитку впевненості й подолання страху перед аудиторією. Проте важливо наголосити, що сам перегляд відеоматеріалів не забезпечує автоматичного зниження мовленнєвої тривожності [22, 24, 42]. Позитивні зміни потребують систематичної практики, підтримки вчителя, доброзичливої атмосфери та поступового ускладнення комунікативних завдань.

З огляду на вікові та психолого-педагогічні особливості старшокласників, використання TED Talks доцільно організовувати з урахуванням рівня володіння англійською мовою, тривалості відео, складності лексичного матеріалу, тематики та комунікативної спрямованості виступу. Особливого значення набуває добір матеріалів, які відповідають інтересам учнів, порушують актуальні для молоді проблеми та стимулюють формування власної позиції. До таких тем можна віднести освіту, творчість, особистісний розвиток, технології, екологію, соціальну взаємодію, психологію та професійне самовизначення.

У процесі навчання доцільно використовувати не лише повні відеовиступи, а й окремі тематично завершені фрагменти. Це дозволяє зосередити увагу учнів на конкретних аспектах публічної промови та уникнути надмірного інформаційного навантаження. Відеоматеріали можуть супроводжуватися завданнями на визначення комунікативної мети, аналіз композиції виступу, виокремлення основних аргументів, дослідження мовних і невербальних засобів, а також оцінювання ефективності взаємодії промовця з аудиторією.

Важливо, щоб робота з TED Talks не обмежувалася аудіюванням і виконанням завдань на розуміння змісту. Її основною метою має стати

поступовий перехід від рецептивної діяльності до самостійного продукування усного монологічного висловлювання, оскільки відео лекції представників різних країн, а відтак носіїв різноманіття мов, акцентів дозволяє старшокласникам розуміти мовлення представників інших країн та бути готовими до якісного спілкування з іноземцями у майбутньому долаючи мовний бар'єр [15]. Окрім цього, для більшості промов TED Talks надано субтитри різними мовами, список рекомендованої літератури, посилання на назви книг видатних особистостей, які згадуються в промові та коментарі – джерела живої мови.

До прикладу, лекція з TED Talks на тему «*I'm shy but I became an activist*» (https://ed.ted.com/student_talks) за тематикою підходить учням старшої школи, які прагнуть заявити про себе, однак не достатньо сміливі, щоб виступати перед аудиторією та ділитися своїми ідеями чи відстоювати власну думку. Доцільно цю лекцію застосовувати у навчальному процесі, оскільки, в свою чергу, вона не лише заохочує до вивчення іноземних мов та мотивує студентів брати активну участь на занятті, а й формує навички ораторського мистецтва, зокрема виступів та презентацій.

Для навчання монологічного мовлення учнів, зокрема для мотивації та саморозвитку актуальною буде лекція Ken Robinson «*Do schools kill creativity?*», оскільки стосується школи та творчості чи «*The power of believing that you can improve*», Carol Dweck, у якій мовець фокусується на власних помилках та чому вони важливі для успіху. Прямі поради щодо техніки мовлення (темп, тон, тембр) можна можна почути у відео «*How to speak so that people want to listen*», Julian Treasure та інші.

Окрім TED Talks, у процесі формування вмінь публічного виступу доцільно застосовувати комплекс взаємодоповнювальних методів і технологій. Зокрема, проєктна діяльність створює умови для інтеграції пошукової, аналітичної, письмової та усної роботи; технологія storytelling сприяє розвитку зв'язності, послідовності й виразності монологічного мовлення; метод scaffolding забезпечує поетапну мовленнєву підтримку учнів; відеозапис власних виступів

дає можливість здійснювати самоспостереження, виявляти недоліки та оцінювати динаміку індивідуального прогресу. Поєднання цих підходів із використанням TED Talks дозволяє створити цілісне навчальне середовище, орієнтоване на практичне застосування іншомовних знань і розвиток самостійної комунікативної діяльності.

Отже, аналіз вітчизняних і зарубіжних науково-методичних джерел, а також результатів емпіричних досліджень дає підстави розглядати англомовний відеоконтент TED Talks як перспективний засіб формування вмінь публічного виступу учнів старшої школи. Його навчальна цінність полягає у забезпеченні доступу до автентичних зразків публічної комунікації, можливості комплексного опрацювання мовних, структурних, риторичних і невербальних характеристик промови та створенні умов для перенесення засвоєних прийомів у власну мовленнєву практику. Водночас ефективність використання таких матеріалів визначається не самим фактом перегляду відео, а систематичністю, цілеспрямованістю та методичною організацією навчальної діяльності.

Варто також зазначити, що значна частина наявних емпіричних досліджень TED Talks стосується студентської аудиторії закладів вищої освіти, тоді як безпосередньо учнів старшої школи охоплює порівняно невелика кількість наукових розвідок. Це актуалізує необхідність подальшого експериментального дослідження методики використання TED Talks у навчанні старшокласників англомовного публічного виступу з урахуванням їхніх вікових, психологічних та іншомовних особливостей, водночас дозволяє інтегрувати роботу над мовними, композиційними, риторичними та психологічними аспектами іншомовної комунікації.

Висновки до розділу 1

У першому розділі магістерської роботи розглянуто теоретичні засади формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні англійською мовою, визначено сутність і комунікативні особливості публічного виступу як особливої форми монологічного мовлення, а також проаналізовано

методичний потенціал автентичних відеоматеріалів TED Talks для підготовки учнів до англомовної публічної комунікації.

З’ясовано, що монологічне мовлення є складним видом продуктивної мовленнєвої діяльності, який передбачає створення самостійного, логічно організованого та змістовно завершеного усного висловлювання. Визначено його основні характеристики, зокрема розгорнутість, зв’язність, послідовність, цілеспрямованість і відносну завершеність. Встановлено, що формування компетентності в монологічному мовленні англійською мовою потребує розвитку вмінь планувати висловлювання, добирати відповідні мовні засоби, структурувати інформацію та забезпечувати її зрозуміле й виразне передавання.

У магістерській роботі розглянуто публічний виступ як особливу форму реалізації монологічного мовлення, що характеризується спрямованістю на певну аудиторію, чіткою комунікативною метою та необхідністю інформувати, аргументувати й переконувати слухачів. Охарактеризовано його структурні та мовленнєві особливості, зокрема композиційну організацію, використання вербальних і невербальних засобів комунікації. З’ясовано, що успішність публічного виступу залежить не лише від мовної підготовки, а й від уміння керувати голосом, підтримувати контакт з аудиторією, долати мовленнєву тривожність і контролювати власну комунікативну поведінку.

Обґрунтовано методичний потенціал автентичних відеоматеріалів TED Talks для підготовки старшокласників до англомовного публічного виступу. Аналіз наукових праць засвідчив доцільність їх використання як зразків автентичної публічної комунікації, що дають змогу учням аналізувати структуру промови, способи аргументації, мовне оформлення, інтонацію та невербальну поведінку промовця. Визначено, що ефективність роботи з такими матеріалами залежить від цілеспрямованого добору відео, відповідності їхнього змісту віковим та мовним можливостям учнів, а також системи завдань, яка забезпечує перехід від сприйняття й аналізу зразків до самостійного створення та виголошення власних промов.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПУБЛІЧНОМУ ВИСТУПІ З ВИКОРИСТАННЯМ АНГЛОМОВНОЇ ПЛАТФОРМИ TED Talks

2.1. Методологія та організація пробного навчання

З метою практичної перевірки методичних можливостей використання англомовної платформи TED Talks у формуванні компетентності старшокласників у монологічному мовленні (публічному виступі) було розроблено комплекс вправ, побудований на основі автентичних відеоматеріалів TED і TEDx. В основу запропонованої методики покладено положення про доцільність залучення автентичних зразків публічного мовлення до процесу навчання іншомовного монологічного мовлення, оскільки вони забезпечують учням можливість спостерігати за реальним функціонуванням мовних засобів у ситуації публічної комунікації, аналізувати особливості побудови виступу та засвоювати прийоми взаємодії з аудиторією.

Методична доцільність використання платформи TED Talks зумовлена тим, що представлені на ній виступи демонструють різні способи організації публічного повідомлення, побудови аргументації, презентації особистого досвіду, формулювання авторської позиції та встановлення контакту зі слухачами. Особливу цінність для навчання старшокласників становлять виступи молодих доповідачів, які порушують проблеми, безпосередньо пов'язані з життєвим досвідом, інтересами та професійним самовизначенням учнівської молоді.

Під час добору відеоматеріалів було враховано такі критерії:

1. ***Тематична відповідність віковим особливостям та інтересам старшокласників.*** Перевагу надано виступам, присвяченим питанням професійного самовизначення, працевлаштування підлітків, використання соціальних мереж та особистісного розвитку. Актуальність зазначеної проблематики створює передумови для залучення учнів до

обговорення, висловлення власних поглядів і формування аргументованої позиції.

2. ***Автентичність комунікативної ситуації.*** Відібрані матеріали представляють реальні публічні виступи, а не спеціально створені навчальні діалоги чи постановочні презентації. Це дає змогу учням ознайомитися з особливостями природного мовлення, індивідуальною манерою виступу, способами взаємодії з аудиторією та використанням невербальних засобів комунікації.

3. ***Модельна цінність виступів.*** Важливим чинником відбору стала можливість спостерігати за конкретними прийомами побудови монологічного висловлювання: формулюванням основної тези, наведенням прикладів, використанням особистого досвіду, аргументацією та логічним завершенням виступу.

4. ***Різноманітність комунікативних стратегій.*** До комплексу включено виступи, які демонструють різні способи переконання аудиторії: через особисту історію, власний досвід, актуальну проблему, наведення аргументів та практичні рекомендації.

5. ***Можливість практичного застосування мовленнєвих прийомів.*** Особливу увагу приділено матеріалам, які не лише демонструють змістову та композиційну організацію публічного виступу, а й містять конкретні рекомендації щодо виразності мовлення, використання голосу, інтонації, темпу та пауз.

Відповідно до визначених критеріїв було відібрано п'ять відеовиступів, кожен із яких виконує певну навчальну функцію та сприяє формуванню окремих складників компетентності у публічному виступі.

Першим відеоматеріалом став виступ Джуліана Трежера (Julian Treasure) «***How to Speak So That People Want to Listen***», присвячений мистецтву ефективного мовлення та впливу голосу на слухачів. Його включення до комплексу вправ зумовлене насамперед практичною спрямованістю змісту, оскільки доповідач розглядає не тільки питання культури комунікації, а й

конкретні характеристики голосу, що визначають виразність та ефективність публічного виступу.

Особливу навчальну цінність має представлена спікером концепція HAIL, яка охоплює чотири принципи ефективного мовлення: Honesty (чесність), Authenticity (автентичність), Integrity (порядність) та Love (доброзичливість). Її використання в освітньому процесі сприяє усвідомленню старшокласниками того, що успішний публічний виступ передбачає не лише правильне мовне оформлення повідомлення, а й відповідальне ставлення до змісту висловлювання та повагу до слухачів.

Не менш важливим є ознайомлення учнів із сімома негативними моделями мовленнєвої поведінки, зокрема плітками, осудом, негативізмом, скаргами, виправданнями, перебільшеннями та догматизмом. Обговорення цих явищ дає можливість усвідомити роль етичного складника комунікації та його вплив на сприйняття мовця аудиторією.

Водночас основний методичний потенціал цього відео пов'язаний із розвитком техніки публічного мовлення. Дж. Трежер акцентує увагу на регістрі, тембрі, інтонації, темпі, висоті та гучності голосу, а також на доцільності використання пауз. Демонстрація шести вправ для голосової розминки (протяжний видих зі звуком «А», повторення «Ба-ба-ба», вібрація губами, повторення «Ла-ла-ла», вібрування звука «Р» та плавна зміна висоти голосу) створює можливості для безпосереднього практичного відпрацювання відповідних умінь.

Запропоновані після перегляду запитання, зокрема *Why do people sometimes stop listening to us?*, *Why are pauses important in public speaking?*, *What makes someone an inspiring speaker?*, спрямовані на осмислення змісту виступу, аналіз комунікативної поведінки мовця та перенесення отриманих рекомендацій у власну мовленнєву практику. Отже, цей відеоматеріал має комплексний характер і сприяє розвитку вмінь виразного мовлення, управління голосом, дотримання етичних норм спілкування та врахування особливостей аудиторії.

Наступним відеоматеріалом є виступ Ліз Бюль (Liz Buehl) «***Why Teenagers Should Get a Job***», представлений на TEDxPineCrestSchool у 2019 році. Його тематичне спрямування безпосередньо відповідає інтересам старшокласників, оскільки порушує питання раннього працевлаштування, особистої відповідальності та набуття практичного досвіду.

Основна теза доповідачки полягає в тому, що робота для підлітків має значення не лише як джерело заробітку, а й як можливість розвивати самостійність, відповідальність, емпатію та навички взаємодії з іншими людьми. Особливість виступу полягає в тому, що його авторкою є сама учениця старшої школи, яка аргументує власну позицію, спираючись на особистий досвід.

З методичної точки зору цей виступ становить інтерес передусім як зразок побудови аргументованого монологічного висловлювання. Використання особистої історії як основи аргументації демонструє учням можливість поєднання суб'єктивного досвіду з узагальненими висновками, що підсилює переконливість повідомлення. Аналіз такого виступу сприяє формуванню вмінь визначати основну тезу, добирати аргументи, ілюструвати власні думки прикладами та логічно пов'язувати окремі частини висловлювання.

Крім того, близькість вікового та соціального досвіду доповідачки до досвіду учнів створює сприятливі умови для наслідування ефективних комунікативних моделей. Старшокласники отримують можливість переконатися, що публічний виступ не обов'язково має бути побудований на складних наукових концепціях: переконливим може стати повідомлення, засноване на власних спостереженнях, переживаннях та аргументованій позиції.

Третім зразком відеоконтенту став виступ Сієни Весткотт-Той (Siena Wescott-Toi) «***Socially Silent: My Relationship with Social Media***», представлений у межах TEDxYouth@Haileybury у 2022 році. У ньому авторка розглядає вплив соціальних мереж на повсякденне життя молоді, порушуючи питання залежності від онлайн-комунікації, соціального порівняння, самооцінки та пошуку балансу між цифровим і реальним спілкуванням.

Важливою особливістю виступу є відсутність однобічного трактування соціальних мереж як виключно негативного явища. Доповідачка визнає їхні комунікативні переваги, водночас звертаючи увагу на потенційні ризики надмірного використання. Такий підхід демонструє можливість розгляду актуальної проблеми з різних позицій та формування виваженої авторської думки.

У контексті формування компетентності у публічному виступі цей відеоматеріал доцільно використовувати для розвитку вмінь висловлювати власне ставлення до проблеми, зіставляти протилежні погляди, наводити аргументи та приклади з особистого досвіду. Аналіз виступу також сприяє усвідомленню ролі особистої історії як засобу встановлення емоційного контакту з аудиторією.

Зміст відео створює підґрунтя для розвитку критичного мислення та вміння формулювати самостійну позицію щодо актуальних питань. Це особливо важливо для старшокласників, оскільки проблематика соціальних мереж є частиною їхнього повсякденного досвіду, а отже, може стати основою для змістовного й особистісно значущого монологічного висловлювання.

Четвертим відеоматеріалом є виступ Сесілі Джонсруд (Cecilie Johnsrud) «***What Is Your Dream Job*?»**, представлений на TEDxYouth@FortWorth у 2018 році. Його основна проблематика пов'язана з професійним самовизначенням молоді, вибором майбутньої професії та впливом суспільних очікувань на формування кар'єрних прагнень.

Доповідачка розглядає питання професійного майбутнього через зіставлення власних амбіцій та уявлень про реалістичні кар'єрні перспективи. Такий спосіб організації виступу демонструє, як використання контрасту може привернути увагу слухачів, створити проблемну ситуацію та стати основою для подальшого розгортання авторської думки.

Методичний потенціал цього відео полягає у формуванні вмінь розкривати тему через постановку проблемного запитання, зіставляти різні погляди, аргументувати власну позицію та логічно розвивати основну ідею. Особливу

увагу доцільно приділити способам залучення аудиторії до роздумів, оскільки вміння зацікавити слухачів є важливою передумовою успішного публічного виступу.

Тематика відео також створює можливості для подальшого самостійного продукування монологічних висловлювань на тему професійного вибору. Учні можуть не лише відтворювати зміст почутого, а й формулювати власні кар'єрні прагнення, обґрунтовувати їх та презентувати особисте бачення майбутнього.

Отже, відібрані відеоматеріали мають методичний потенціал і взаємо доповнюють одне одного. Якщо виступ Дж. Трежера зосереджений переважно на техніці та культурі усного мовлення, то інші чотири відео демонструють різні способи змістової й композиційної організації публічного монологу. Виступ Л. Бюль ілюструє використання особистого досвіду для аргументації, виступ С. Весткотт-Той – формування збалансованої позиції щодо актуальної проблеми, а виступ С. Джонсруд – застосування проблематизації та контрасту.

Представлені відеоматеріали, які були систематизовані відповідно до методичного потенціалу, стали основою для розроблення комплексу вправ, спрямованого на поетапне формування вмінь, необхідних для підготовки та виголошення публічного виступу англійською мовою (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Методичний потенціал відеоматеріалів TED Talks і TEDx Talks відібраних для пробного навчання

Спікери/Відеоконтент	**Основний методичний потенціал**	**Уміння, на формування яких спрямовано роботу**
J. Treasure. *How to Speak So That People Want to Listen*	Техніка мовлення, культура комунікації, виразність голосу	Керувати голосом, темпом, гучністю, інтонацією; використовувати паузи; дотримуватися етичних принципів спілкування
L. Buehl. *Why Teenagers Should Get a Job*	Аргументація на основі особистого досвіду	Формулювати тезу, добирати аргументи, наводити приклади, обґрунтовувати власну позицію
S. Wescott-Toi. *Socially Silent: My Relationship with Social Media*	Розгляд актуальної проблеми з різних позицій	Висловлювати власне ставлення, зіставляти погляди, аргументувати,

		використовувати особистий досвід
C. Johnsrud. *What Is Your Dream Job?*	Проблематизація теми та залучення аудиторії	Формулювати проблемні запитання, використовувати контраст, розвивати основну думку, зацікавлювати слухачів

Методична логіка комплексу передбачає поступовий перехід від рецептивної діяльності, пов'язаної зі сприйняттям та розумінням автентичного мовлення, до аналітичної роботи з його змістовими, мовними й позамовними характеристиками та, зрештою, до самостійного продукування монологічного висловлювання.

На початковому етапі основну увагу зосереджено на сприйнятті змісту відеовиступів та розумінні основної інформації. Запропоновані запитання до відео Дж. Трежера, зокрема щодо причин втрати уваги слухачів, значення пауз та характеристик спікера, спрямовані на перевірку розуміння почутого й актуалізацію попереднього досвіду учнів. Водночас вони створюють основу для подальшого обговорення особливостей ефективної комунікації.

Наступний етап передбачає аналітичну діяльність, у межах якої учні мають визначити основну думку виступу, простежити логіку її розгортання, проаналізувати аргументацію доповідача та з'ясувати, яким чином особистий досвід, приклади й авторські міркування сприяють переконливості повідомлення. Особливе значення має аналіз виступів молодих доповідачів, оскільки він дає змогу старшокласникам спостерігати за способами презентації власної позиції в ситуаціях, близьких до їхнього вікового та соціального досвіду.

Окремим напрямом роботи є практичне засвоєння засобів виразного мовлення. На основі рекомендацій Дж. Трежера передбачено виконання вправ для підготовки голосового апарату до виступу, а також усвідомлене використання інтонації, темпу, гучності та пауз. Така діяльність спрямована на розвиток уміння керувати власним голосом як важливим інструментом впливу на аудиторію.

Завершальний етап комплексу передбачає перенесення засвоєних прийомів у власну мовленнєву практику. Зокрема, учням пропонується обрати три прийоми, представлені у виступі Дж. Трежера, та застосувати їх під час підготовки двохвилинної промови на одну із запропонованих тем: «Робота моєї мрії» або «Вплив соціальних мереж на молодь». Такий вид діяльності інтегрує змістовий, мовний і технічний аспекти підготовки публічного виступу, оскільки учні мають самостійно визначити зміст повідомлення, побудувати його композицію та використати відповідні засоби виразності.

Важливо, що тематика запропонованих промов узгоджується зі змістом попередньо опрацьованих відеоматеріалів. Так, виступи Л. Бюль і С. Джонсруд створюють змістове підґрунтя для підготовки повідомлення про майбутню професію та працевлаштування, тоді як виступ С. Весткотт-Той безпосередньо пов'язаний із проблематикою впливу соціальних мереж на молодь. Таким чином, забезпечується змістова наступність між рецептивною діяльністю та самостійним іншомовним висловлюванням.

З огляду на методичне спрямування, розроблений комплекс поєднує рецептивні, рецептивно-аналітичні та продуктивні види вправ. Рецептивна складова забезпечує сприйняття й розуміння автентичного мовлення; аналітична – усвідомлення особливостей побудови публічного виступу та використаних комунікативних прийомів; продуктивна – практичне застосування засвоєних умінь під час створення власного монологічного висловлювання.

Отже, запропонована методика передбачає використання TED Talks і TEDx Talks не лише як джерела автентичного аудіовізуального матеріалу, а і як засобу формування практичних умінь публічного мовлення. Поєднання аналізу зразків виступів, усвідомлення їхніх змістових і мовленнєвих особливостей та виконання продуктивних завдань створює умови для поступового переходу учнів від сприйняття чужого монологічного мовлення до самостійної підготовки й виголошення власних публічних промов англійською мовою.

2.2. Комплекс вправ для навчання старшокласників публічного виступу з використанням англомовного відеоконтенту TED Talks.

З метою формування компетентності старшокласників в англомовному монологічному мовленні, зокрема умінь підготовки та виголошення публічного виступу, нами розроблено комплекс вправ на основі автентичних відеоматеріалів платформи TED Talks. Відеовиступи цієї платформи становлять цінне навчальне джерело, оскільки дають змогу ознайомити учнів із зразками природного англомовного мовлення, особливостями побудови монологічного висловлювання, способами аргументації, інтонаційного оформлення та взаємодії промовця з аудиторією.

У процесі добору навчального відеоконтенту було проаналізовано понад 20 виступів на платформі TED Talks. Основними критеріями відбору стали тематична спрямованість, змістова насиченість, мовна доступність, комунікативна цінність, відповідність віковим інтересам старшокласників і можливість використання матеріалів для розвитку вмінь публічного виступу. За результатами аналізу для пробного навчання було відібрано чотири відеовиступи, які стали основою розробленого комплексу вправ.

Запропонований комплекс спрямований на формування знань, розвиток мовленнєвих навичок і вмінь, а також готовності учнів до самостійного створення та виголошення англомовних монологічних висловлювань [43]. Передбачені завдання охоплюють роботу над логічною організацією промови, добором і доцільним використанням мовних засобів, аргументацією власної позиції, застосуванням інтонаційних і невербальних засобів комунікації, а також розвитком критичного мислення та навичок самооцінювання.

Особливу увагу приділено взаємозв'язку аудіювання та говоріння, оскільки сприймання автентичних виступів створює основу для засвоєння лексичних і граматичних засобів, способів структурування інформації, прийомів аргументації та інтонаційного оформлення промови [31,53]. Подальше використання цих засобів у власному мовленні сприяє переходу від розуміння

іншомовного зразка до самостійного продукування зв'язного й логічно організованого монологічного висловлювання.

Отже, розроблений комплекс вправ ґрунтується на взаємопов'язаному використанні рецептивних, рецептивно-продуктивних і продуктивних завдань та передбачає поступове ускладнення навчальної діяльності. Така організація роботи забезпечує перехід від сприймання й аналізу автентичного англомовного мовлення до самостійного створення структурованих, змістовних та аргументованих публічних виступів

Video #1 How to Speak So That People Want to Listen

https://www.youtube.com/watch?v=eIho2S0ZahI

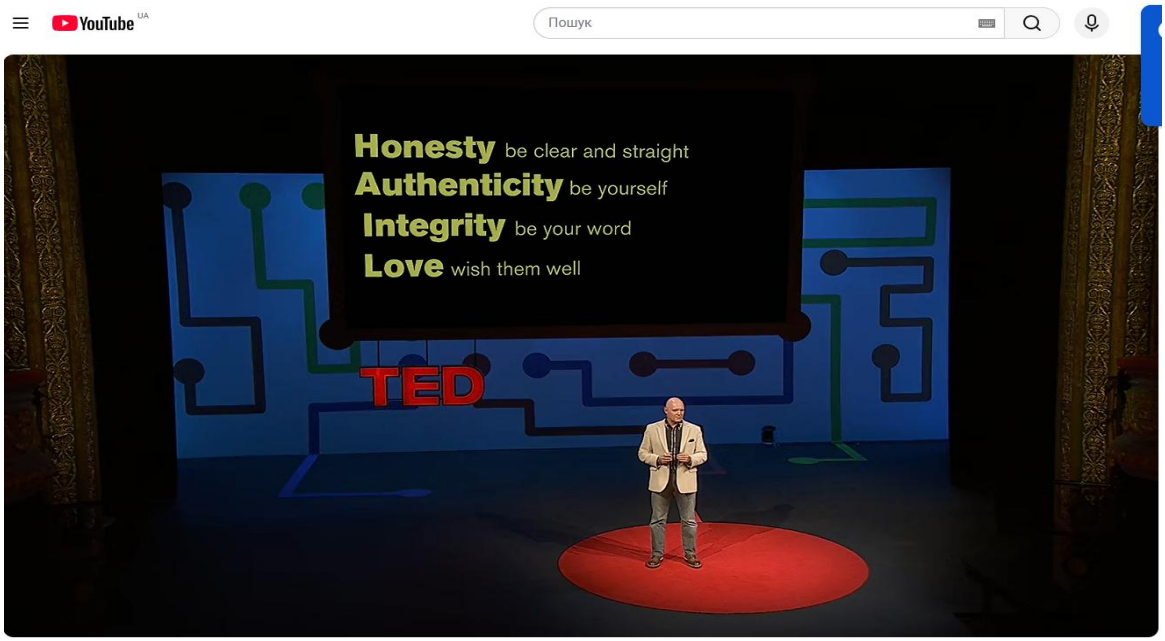

Рис. 2.1. Скріншот відео *How to Speak So That People Want to Listen*

Exercise 1. ***Prelistening Task***
Мета: Розвиток спонтанного мовлення та навичок аргументації
Тип вправи: Продуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: ***Quick-write and pair talk***
Think of a person you love listening to. What makes their voice or style special?
Think of someone you find hard to listen to. Why?
Write your ideas down, then share with a partner.

Exercise 2.
Мета: Розвиток умінь аудіювання на основі автентичного відеоконтенту.
Тип вправи: рецептивно-продуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція ***Predict the vocabulary. Here are some of the words mentioned in the video. Match each word to its meaning, then predict how it might relate to the context.***

Word	**Meaning**
gossip	a. speaking with certainty, refusing to consider other views
dogmatism	b. talking about people who are not present, often negatively
register	c. the rhythm, melody and intonation of speech
timbre	d. the quality or "color" of a voice
prosody	e. the part of the voice (chest or head) the sound comes from

---

Exercise 3.

Мета: Формування рецептивних навичок аудіювання та критичного сприйняття автентичної інформації.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Watch the video and tick the statements which are true. Discuss the details with the partner***

1. *Julian Treasure says we should never speak with a low voice.*
2. *Honesty means being clear and straight in what we say.*
3. *Authenticity means being yourself.*
4. *You can improve your speaking skills training breathing and posture.*
5. *The four "cornerstones" of powerful speaking spell the word HAIL.*
6. *Julian Treasure suggests that warming up your voice is a waste of time.*
7. *Silence may be powerful.*
8. *Changing your pace and volume can make a speech more interesting.*

Answers: 1 F, 2 T, 3 T, 4 T, 5 T, 6.F, 7.T, 8.T

Exercise 4.

Мета: Сформувати навички розуміння автентичного мовлення

Тип вправи: умовно-комунікативна, рецептивна

Інструкція: ***The Speaker, Julian Treasure focuses on the 7 "deadly sins" of speaking. Watch the video and try to elicit them. Then spot the sin in the following sentences. Which "deadly sin" is each speaker committing?***

1. *"Did you hear what Marta did at the party? I won't say, but it's terrible…"*
2. *"Everything at this school is awful. Nothing ever works."*
3. *"I'm late because the bus was slow, and my alarm didn't work, and it's not my fault."*
4. *"That's the only right way to do it. I don't care what anyone else thinks."*
5. *"He always dresses so badly. What kind of person does that?"*
6. *"I finished the whole book!" (when you only read the first chapter)*
7. *"It's so cold, the food is bad, the teacher is boring…" (every day)*

Answers: gossip, negativity, excuses, dogmatism, judging, lying, complaining

Exercise 5.

Мета: Формування слухових навичок аудіювання та вимовних (артикуляційних та інтонаційних) навичок говоріння.

Тип вправи: репродуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: ***Speaking Practice. Vocal warm-up (as a class)***
Treasure recommends warming up the voice before speaking. Try these together:

Lip trills: *blow air through relaxed lips like a motorboat.*

Siren: *glide from the lowest to the highest note you can reach and back, on an "oooh" sound.*

Tongue twisters: If you were to ask native speakers for a tongue twister, chances are they would give one of these. They are undoubtedly some of the most popular English tongue twisters!

- *She sells seashells by the seashore.*
- *How much wood would a woodchuck chuck, if a woodchuck could chuck wood?*
- *Peter Piper picked a peck of pickled peppers.*
- *Fuzzy Wuzzy was a bear. Fuzzy Wuzzy had no hair. Fuzzy Wuzzy wasn't very fuzzy, was he?*

Exercise 6.

Мета: Формування слухових навичок аудіювання та вимовних (артикуляційних та інтонаційних) навичок говоріння.

Тип вправи: репродуктивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: ***Speaking Practice. Vocal warm-up (as a class) One sentence, five ways***

In pairs, say the sentence ***"I didn't say he stole the money"*** *five times, stressing a different word each time. Listen for how the meaning changes. The partner guesses which word was stressed.*

Video #2 What is your dream job?
https://www.ted.com/talks/cecilie_johnsrud_what_is_your_dream_job

Рис. 2.2. Скріншот відео What is your dream job?

Exercise 1.

Мета: Активізувати тематичну лексику та спонукати студентів до спонтанної мовленнєвої практики

Тип вправи: Продуктивна, комунікативна

Інструкція ***Warm-up: Think and Speak. Discuss the following questions with a partner.***

1. *What jobs did you dream about when you were a child?*
2. *Has your dream job changed over the years?*
3. *What is more important: a high salary or job satisfaction?*
4. *Would you prefer to work alone or in a team?*

5. *Can a hobby become a dream job?*
   Speaking challenge: Speak for 30 seconds without stopping.

Exercise 2.

Мета: Активізація лексики для опису професії/кар'єри та професійних якостей та формування лексичних навичок говоріння.

Тип вправи: Рецептивна, умовно-комунікативна

Інструкція: ***Jobs and people. Study the jobs and say which ones the people below would be suitable for using the expression*** *He/she would make a good...*

Accountant/architect/ bricklayer/ builder/ company director/ electrician firefighter/ private detective/ programmer/ sales representative/ secretary university lecturer

1. Paul isn't very outgoing, but he has a very analytical mind and is good at solving problems.

2. Sara is a very confident and outgoing person. She's not afraid of talking to strangers.

3. Marcel doesn't have much of an education, but he's very good with his hands. 4. Andy has very good observation skills and pays extreme attention to detail. He also has a love for adventure and is very brave.

5. Catherine is fascinated with buildings. She's quite creative and good at mathematics.

6. Mike doesn't have any qualifications, but he likes helping people and is not afraid of danger.

7. Shelly is very good with numbers. But she is a bit shy and generally prefers to work alone.

8. Daniel is his own boss. He can't imagine working for anybody else.

Exercise 3.

Мета: Формування навичок переконливого монологічного мовлення та критичного мислення

Тип вправи: Репродуктивна,

Інструкція: ***Mini Debate.*** *Students choose a statement and express their opinions (Agree/Disagree). They must support their arguments with examples using expressions below:*

- *In my opinion...*
- *I strongly believe that...*
- *I see your point, but...*
- *I partly agree because...*
- *One example that supports my opinion is...*
- *I would argue that...*

	Agree	***Disagree***
1. A dream job is more important than a high salary.		
2.You should choose a job that makes your parents proud.		
3.Artificial intelligence will replace many jobs in the future.		
4.It is better to be your own boss than work for a company.		
5.Your passion should determine your career choice.		
6.It is never too late to change your career.		
7.The best choice is to follow into your parents' footsteps		

Exercise 4.

Мета: Формування рецептивних навичок аудіювання та критичного сприйняття англомовного відеоконтенту.

Тип вправи: Рецептивна, репродуктивна, умовно-комунікативна

Інструкція: ***Video Comprehension: Watch and Reflect. Watch the video and answer the questions.***

1. *What is the main topic of the video?*
2. *What dream jobs or career ambitions are mentioned?*
3. *What reasons do people give for choosing their dream jobs?*
4. *What personal qualities are important for achieving career goals?*
5. *What did you find most interesting or surprising?*

Think deeper: Do you think having a dream job is necessary for being happy?

Exercise 5.

Мета: Розвиток умінь монологічного мовлення, формування навичок впевненого публічного виступу та подолання тривожності.

Тип вправи: Продуктивна, комунікативна

Інструкція: ***The 1-Minute Challenge. Public speaking practice. Imagine that you are doing a course of History & Archeology in one of the European universities. Speak for one minute about your dream job. Use the following structure:***

1. *Introduction*
   My dream job is... / I have always wanted to become...
2. *Reasons*
   I would like this job because... / What attracts me most is...
3. *Skills and qualities*
   To be successful, I need to be... / I should develop...
4. *Challenges*
   One challenge I might face is...
5. *Conclusion*
   I believe this job would make me happy because...

Exercise 6

Мета: Розвиток навичок самооцінювання, аргументації,

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, комунікативна.

Інструкція: **Peer Assessment: Become a Great Speaker.** ***Students are asked to assess each other's presentations and rate each criterion from 1 to 5. Explain your choice***

1. *I spoke clearly and loudly enough.* *1 2 3 4 5*
2. *I maintained eye contact with the audience.* *1 2 3 4 5*
3. *I used appropriate vocabulary.* *1 2 3 4 5*
4. *I organised my ideas logically.* *1 2 3 4 5*
5. *I gave examples and explained my opinions.* *1 2 3 4 5*
6. *I spoke confidently without reading all the time.* *1 2 3 4 5*
7. *I finished with a strong conclusion.* *1 2 3 4 5*

My total score **0 / 35**

Video 3 “Why Teenagers Should Get a Job”
https://www.ted.com/talks/liz_buehl_why_teenagers_should_get_a_job

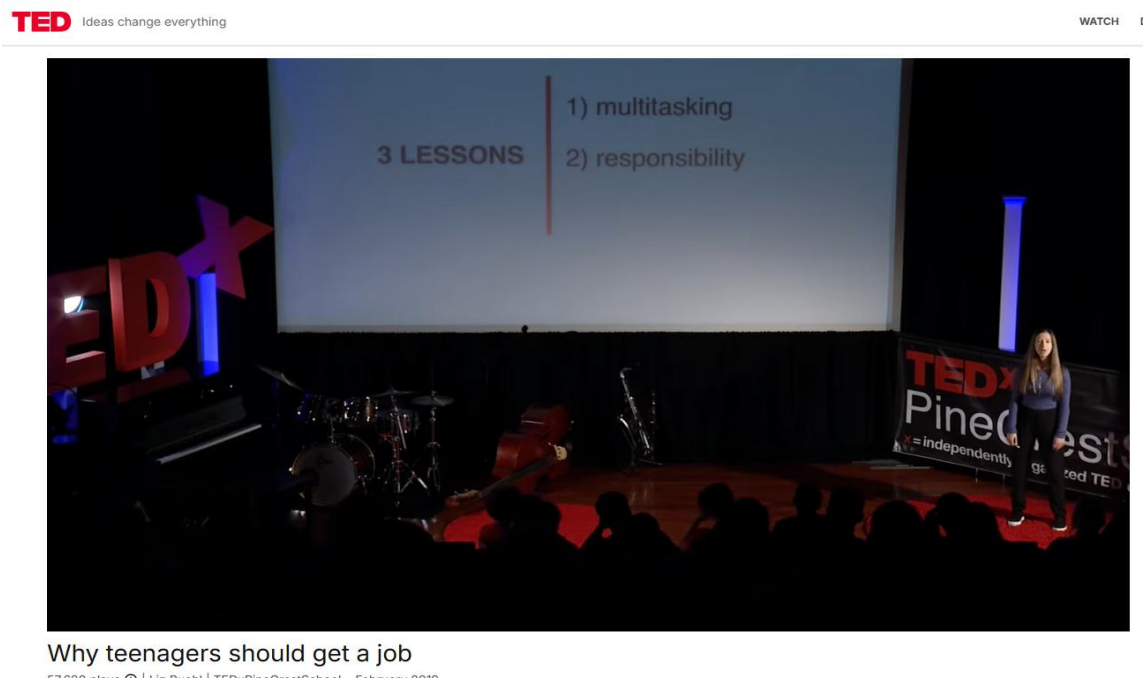

Рис. 2.3. Скріншот відео Why teenagers should get a job?

Exercise 1.

Мета: Активізація фонових знань та формування навичок спонтанного мовлення

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Warm-up: Would You Get a Job? Discuss the questions below in pairs. Then choose one question and speak for 45 seconds without stopping***

1. *At what age should teenagers be allowed to get a part-time job?*
2. *Have you ever thought about getting a job while studying?*
3. *What jobs are suitable for high school students?*
4. *Why do some teenagers want to earn their own money?*
5. *Should teenagers spend more time studying or working?*

Exercise 2.

Мета: Формування умінь прогнозування змісту відеоконтенту на основі заголовка та візуальних підказок, розвиток навичок формування припущень та аргументації.

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна

Інструкція: ***Pre watching Tasks: Based on the video title and any preview or thumb nail, write three predictions about what you expect to see in the video.***

1. *What do you think the main topic will be?*
2. *Who might be speaking or appearing?*
3. *What kind of format (interview, lecture, demonstration) might it be?*

Exercise 3.

Мета: Розвиток лексичних навичок говоріння, активізація лексики по темі «Jobs and payment»

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Vocabulary Challenge: The World of Work. Match the words with their definitions. Choose three words and explain why they are important for teenagers.***

Vocabulary	Definition
1.Part-time job	A. The ability to manage your own money
2. Responsibility	B. Money earned from working
3. Income	C. A job with fewer working hours
4. Financial independence	D. Being trusted to do something properly
5. Work experience	E. Knowledge and skills gained through working
6. Time management	F. The ability to organise your time effectively

Exercise 4.

Мета: Формування рецептивних навичок аудіювання. Визначення головної ідеї мовця та критичне сприйняття автентичної інформації.

Тип вправи: рецептивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: ***While Watching: Active Listening. Watch the video and complete the tasks***.

Task A. Answer the questions.

1. *What is the speaker's main message?*
2. *Why does Liz Buehl believe teenagers should get a job?*
3. *What benefits of working does she mention?*
4. *How can having a job help teenagers prepare for adult life?*
5. *What examples or personal experiences does the speaker use?*
6. *Which argument do you find the most convincing?*

Task B. Take notes. Complete the table while watching.

What teenagers can gain	***My own example or explan***
Financial skills	
Responsibility	
Communication skills	
Independence	
Time management	
Work experience	

Exercise 5.

Мета: Формування навичок продукування ініціативної репліки

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Role playing. Imagine you are going on the interview. Are you aware what the requirements are and how to get ready for the interview. Here are some tips. Go to https://www.youtube.com/watch?v=thzOhKXRETw.***

Watch the video and fill in the table "During the Interview"

Dos	**Don'ts**
1.Do be positive	*1.Don't get angry and blame others*

Exercise 6.

Мета: Розвиток умінь монологічного мовлення, формування навичок впевненого публічного виступу та подолання тривожності.

Тип вправи: Продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Imagine you are going on the interview. It's your dream job and you are eager to get the position of a junior architect. Are you aware what the requirements are and how to get ready for the interview? Promote yourself in a proper way to be hired. Use phrases below to be more convincing:***

- *One of my greatest strengths is my ability to ...*
- *I am highly organised and detail-oriented.*
- *I am a quick learner and always open to new ideas.*
- *I am reliable, self-disciplined and committed to achieving results.*
- *I have a strong sense of responsibility.*
- *I can bring valuable knowledge and practical expertise to your team.*
- *I would welcome the opportunity to apply my skills in a new professional environment.*
- *I believe continuous learning is essential for career growth.*
- *My long-term goal is to become an expert in my field.*
- *I would like to contribute to innovative projects*

Exercise 7.

Мета: Розвиток умінь монологічного мовлення, формування навичок впевненого публічного виступу та подолання тривожності.

Тип вправи: Продуктивна, комунікативна**.**

Інструкція: ***The Final Speaking Task: TED-Style Talk***

Topic: "A Job Can Teach You More Than Money"

Imagine you are a speaker at a Youth Conference. Prepare a 2–3-minute speech explaining why teenagers should (or should not) get a part-time job.

Your speech should include:

1. *An attention-grabbing opening: Start with a question, quotation, or surprising statement.*
2. *Your position: Clearly express your opinion.*
3. *Three arguments: Explain the benefits or disadvantages of teenage employment.*
4. *Personal examples: Describe a situation from real life or an imagined experience.*
5. *A counterargument: Recognise an opposing opinion and respond to it.*
6. *A memorable conclusion: Finish with a message that makes your audience think***.**

Possible opening lines:

- *"Imagine earning your first salary. How would you feel?"*
- *"What if your first job taught you more than your first year at school?"*
- *"Being a teenager is not just about preparing for adulthood. It is about experiencing it."*

Video # 4 "Socially Silent: My Relationship with Social Media"

https://www.ted.com/talks/siena_wescott_toi_socially_silent_my_relationship_with_social_media

Рис. 2.4. Скріншот відео “Socially Silent: My Relationships with Social Media”

Exercise 1.

Мета: Активізація фонових знань та рефлексія на тему соціальних медіа та соціальних зав’язків, формування навичок спонтанного мовлення

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Warm-up: Are We Really Connected? Speaking challenge.***
Discuss the questions below in pairs Choose one question and speak for 45 seconds. Give at least one example to support your opinion.

1. *How many social media platforms do you use regularly?*
2. *What do you usually do on social media: communicate, watch videos, learn, or share photos?*
3. *Do you think social media brings people closer together or makes them more distant?*
4. *Have you ever felt lonely while using social media?*
5. *Could you live without your smartphone for a week?*
6. *Is online communication as meaningful as face-to-face communication?*

Exercise 2.

Мета: Формування умінь прогнозування змісту відеоконтенту на основі заголовка та візуальних підказок, розвиток навичок формування припущень та аргументації.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, комунікативна

Інструкція: ***Pre watching Tasks: Predict the Message.***
Based on the video title and get ready to discuss the questions below

- *What might the phrase "socially silent" mean?*
- *Can someone be active online but socially isolated in real life?*

- *Why might a person want to reduce their social media use?*
- *What personal experiences might the speaker share?*
- *What message do you expect the audience to remember?*

After discussion think about the function social media fulfill and complete the sentence:

"Social media connects us, but sometimes..."

Exercise 3.

Мета: Розвиток лексичних навичок говоріння, активізація лексики по темі «Media literacy»

Тип вправи: рецептивно-продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Focus on developing vocabulary related to media literacy, information, communicati critical thinking. Match the words (1–12) with the correct definitions (A–L).***

No.	*Word*	*Definition*
1	*disinformation*	*A. The quality of being trusted or believed*
2	*credibility*	*B. Information that is deliberately false*
3	*broadcasting*	*C. The ability to influence someone's beliefs*
4	*evaluate*	*D. To check whether information is accurate*
5	*persuasion*	*E. The process of sending out radio or TV programmes*
6	*verify*	*F. To judge the quality, importance or value of something*
7	*source*	*G. A person, book, website or organisation providing information*
8	*manipulate*	*H. To control or influence someone or something unfairly*
9	*overwhelm*	*I. To give someone too much information or work to deal with*
10	*propaganda*	*J. Information designed to influence people's opinions, often politic*
11	*accessible*	*K. Easy to obtain, use or understand*
12	*distorted*	*L. Changed in a way that makes something misleading or inaccura*

Exercise 4.

Мета: Формування рецептивних навичок аудіювання. Визначення головної ідеї мовця та критичне сприйняття автентичної інформації.

Тип вправи: рецептивна, умовно-комунікативна.

Інструкція: ***While Watching: Active Listening. Watch the video and answer the questions.***

Task A. Comprehension check

1. *What is the main message of the speaker's talk?*
2. *How does the speaker describe their relationship with social media?*
3. *What problems or challenges connected with social media are discussed?*
4. *How can social media influence real-life relationships?*
5. *What personal experiences does the speaker share?*
6. *What does the speaker want the audience to understand?*
7. *Which part of the talk makes you think the most? Why**?***

Task B. Complete the comparison table. Add two more ideas to each column.

Positive effects	***Negative effects***

Staying connected	*Feeling isolated*
Sharing experiences	*Comparing ourselves with others*
Finding information	*Information overload*
Learning new things	*Distraction*

Exercise 5.

Мета: Формування навичок роботи в команді, уміння вести переговори й приймати рішення, продукування ініціативної репліки

Тип вправи: продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***Problem-Solving Challenge: The 7-Day Digital Detox. Imagine your school wants to organise a project called:***

"7 Days Without Social Media – Can We Do It?"

Your group must create a realistic digital detox challenge for teenagers.

Your mission:

1. *Decide which social media activities students should reduce.*
2. *Suggest alternative activities.*
3. *Explain how students can stay in touch with friends.*
4. *Think about possible difficulties.*
5. *Create three rules for the challenge.*

Presentation: Prepare a 90-second group presentation to persuade your classmates to participate. Possible alternatives:

- *Playing sports.*
- *Meeting friends face-to-face.*
- *Dancing classes*
- *Learning a new skill.*
- *Hanging out with your friends.*
- *Starting a creative hobby.*

Exercise 6.

Мета: Розвиток умінь монологічного мовлення, формування навичок впевненого публічного виступу та подолання тривожності.

Тип вправи: Продуктивна, комунікативна.

Інструкція: ***The Final Speaking Task: TED-Style Talk***

Topic: "Are We More Connected or More Alone Because of Social Media?"

Imagine you are a speaker at a Youth Conference. Prepare a 2–3-minute speech. Your speech should include:

1. *A powerful opening: Start with a thought-provoking question or statement.*
2. *Your position: Explain whether you think social media connects people or makes them socially isolated.*
3. *Three arguments: Support your opinion with examples.*
4. *Personal experience: Describe how social media has influenced your life or relationships.*
5. *An opposing viewpoint: Recognise that social media has both positive and negative sides.*
6. *A memorable conclusion: Give your audience one important message or piece of advice.*

2.3. Аналіз результатів пробного навчання та рекомендації

Для визначення ефективності розробленого комплексу рецептивно-продуктивних, умовно-комунікативних, та комунікативних вправ для формування компетентності у монологічному мовленні, зокрема публічному виступі з використанням відеоконтенту TED Talks було організоване пробне навчання, яке проводилося на базі Комунального закладу «Вінницький ліцей 23» м. Вінниці. Вибірку склали 17 учнів 11-Г класу.

Пробне навчання включало три етапи: констатувальний; практичний; підсумковий (контрольний). Перед проведенням констатувального зрізу старшокласникам було запропоноване завдання спонтанного мовлення з опорами, запитаннями до теми «Jobs & Carerers»:

Speaking challenge: Choose the question and speak for 5 minutes.

1. *What jobs did you dream about when you were a child?*
2. *Has your dream job changed over the years?*
3. *What is more important: a high salary or job satisfaction?*
4. *Would you prefer to work alone or in a team?*
5. *Can a hobby become a dream job?*

За результатами констатувального зрізу було встановлено, що переважна кількість старшокласників (63%) не готові до спонтанного монологічного мовлення і недостатньо вмотивовані до публічних виступів. Низький рівень знань та умінь спостерігається за такими критеріями, як уміння логічно послідовно висловлюватись, розуміння мовленнєвих особливостей, та уміння їх доцільно застосовувати, уміння критичного аналізу та здатність аргументовано висловлювати свої думки та співвідносити факти з відео з власним досвідом (Рисунок 1).

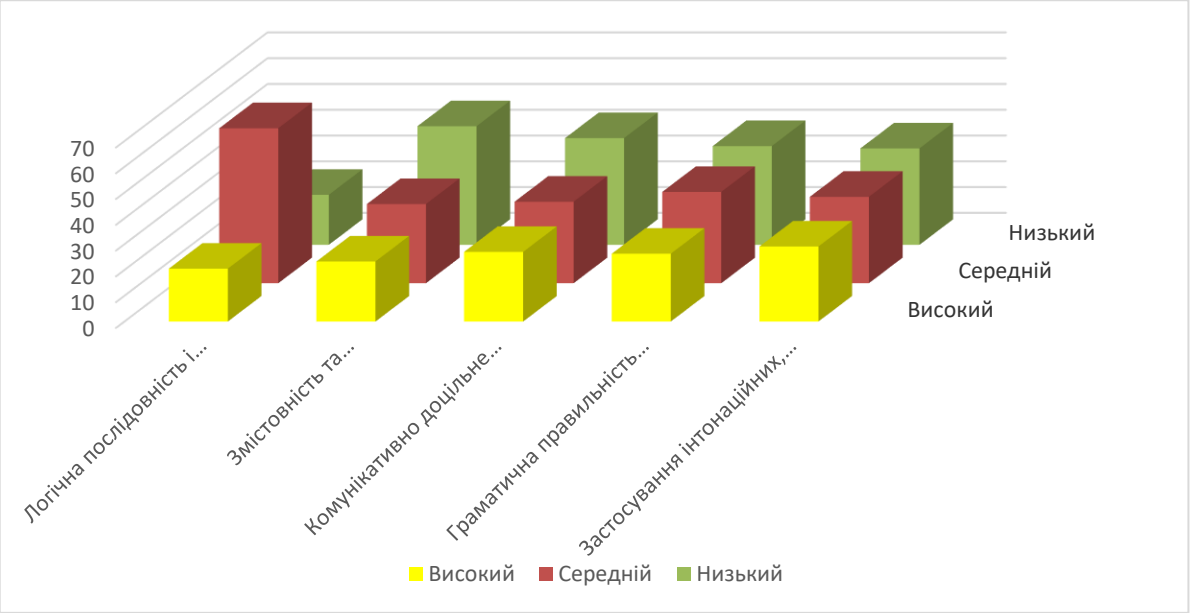

Рис.2.1. Рівні сформованості компетентності у монологічному мовленні констатувального зрізу (у%)

Відтак, була спланована програма формування компетентності старшокласників 11 класу у монологічному мовленні, зокрема публічному виступі та апробації комплексу вправ на основі відео контенту TED Talks. Зазначена програма була реалізована під час пробного навчання, метою якого було переглянути результативність пропонованого комплексу вправ та завдань для формування зазначеної компетентності учнів старшої школи.

Методична логіка комплексу передбачала поступовий перехід від рецептивної діяльності, пов'язаної зі сприйняттям та розумінням автентичного мовлення, до аналітичної роботи з його змістовими, мовними й позамовними характеристиками та, зрештою, до самостійного продукування монологічного висловлювання.

Організація, проведення та аналіз результатів навчання здійснювалися відповідно до таких методів дослідження, як узагальнення досвіду викладання цієї дисципліни в нашій країні і за кордоном; спостереження за навчальним процесом, вивчення вітчизняних адаптованих та зарубіжних автентичних відеоматеріалів, які висвітлюють специфіку досліджуваної проблеми.

Виконуючи запропоновані рецептивно-продуктивні, комунікативні та продуктивні вправи, які передбачали спершу сприйняття й розуміння тексту відео, а далі створення власного змістовного монологічного висловлювання

(діалогу, презентації, промови), старшокласники сміливіше висловлювали свою думку, логічно вибудовуючи послідовність і цілісність свого монологічного мовлення [36, 37]. Цікаво було спостерігати, як старшокласники вчилися імітувати спікерів на відео, а потім розігрували реальні ситуації монологічного й діалогічного мовлення та проголошували промови.

Для визначення рівня сформованості компетентності учнів 11 класу у монологічному мовленні, а саме публічному виступі, нами були визначені наступні ***критерії:***

- ✓ *Логічна послідовність і смислова цілісність монологічного висловлювання.*
- ✓ *Змістовність та аргументованість висловлювання*
- ✓ *Комунікативно доцільне застосування мовних засобів.*
- ✓ *Граматична правильність мовлення*
- ✓ *Застосування інтонаційних, емоційно-експресивних засобів*

Узагальнення результатів констатувального та підсумкового зрізів засвідчило позитивну динаміку сформованості компетентності старшокласників у монологічному мовленні за всіма критеріями. Найбільш виразні зміни зафіксовано у показниках граматичної правильності мовлення, де частка учнів із високим рівнем зросла на 12,7%, а також комунікативно доцільного застосування мовних засобів, за яким частка учнів із низьким рівнем зменшилася на 15,4%. Позитивна динаміка спостерігається також у розвитку логічної послідовності й смислової цілісності монологічного висловлювання (Рисунок 2).

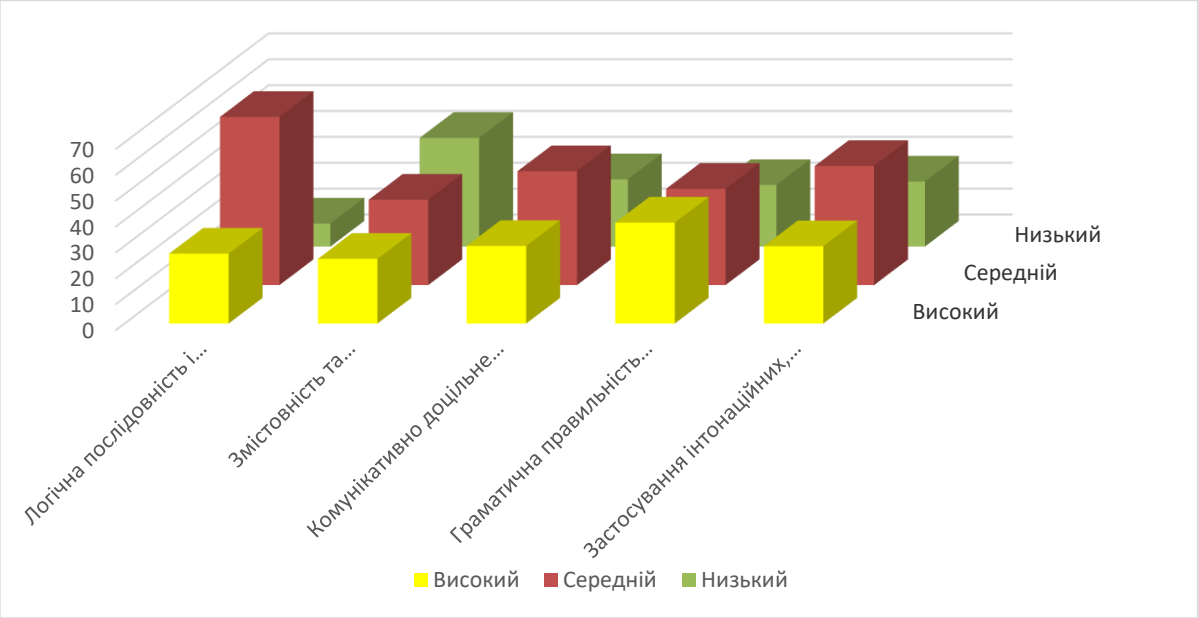

Рис.2.2. Рівні сформованості компетентності у монологічному мовленні підсумкового зрізу (у%)

Водночас аналіз результатів виявив певні труднощі у формуванні вмінь змістовного розкриття теми та аргументованого обстоювання власної позиції. Незважаючи на позитивну динаміку, частка учнів із низьким рівнем за цим критерієм на підсумковому етапі залишається відносно значною (42 %). Це свідчить про те, що вміння змістовно розкривати тему, добирати переконливі аргументи та підкріплювати власну позицію прикладами потребує подальшого цілеспрямованого вдосконалення. Зокрема, доцільно посилити роботу над побудовою аргументації, використанням фактів і прикладів, а також формулюванням контраргументів. Крім того, показник високого рівня за критерієм застосування інтонаційних та емоційно-експресивних засобів практично не змінився, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення відповідних умінь.

Отримані результати вказують на позитивні зміни у здатності учнів добирати мовні засоби відповідно до змісту висловлювання та комунікативної ситуації. Особливо суттєвим є перехід значної частини учнів із низького (41,4%) до середнього рівня (44%), що може свідчити про результативність вправ, спрямованих на активізацію тематичної лексики, використання мовленнєвих кліше та побудову аргументованих висловлювань.

Отже, результати підсумкового зрізу свідчать про позитивні зміни у сформованості компетентності старшокласників у монологічному мовленні після впровадження розробленого комплексу вправ на основі автентичних англомовних відеовиступів TED і TEDx. Виявлена динаміка підтверджує методичну доцільність використання таких матеріалів для розвитку вмінь логічно й послідовно будувати монологічне висловлювання, граматично правильно оформлювати його, добирати доречні мовні засоби та використовувати виразні прийоми публічного мовлення (Табл.2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка рівнів сформованості компетентності старшокласників у монологічному мовленні за результатами констатувального та підсумкового зрізів (у %)

Рівні	**Високий**		**Середній**		**Низький**	
Уміння	**конст.**	**підс.**	**конст.**	**підс.**	**конст.**	**підс.**
Логічна послідовність і смислова цілісність монологічного висловлювання.	20,5%	27%	60,1%	65%	19,4%	8,9%
Змістовність та аргументованість висловлювання	23,3%	25%	30,7%	33%	46%	42%
Комунікативно доцільне застосування мовних засобів.	27%	30%	31,6%	44%	41,4%	26%
Граматична правильність мовлення	26,3%	39%	35,4%	37,2%	38,3%	23,8%
Застосування інтонаційних, емоційно-експресивних засобів	29,1%	28,9%	33,5%	46%	37,4%	25,1%

За результатами підсумкового зрізу доцільно стверджувати, що у процесі навчання учні навчились краще розуміти мовленнєві особливості (акцент, інтонація, темп, розмовні формули, сленг, емоційні вирази) англійської мови, співвідносити факти з відео з власним досвідом, а також спробували креативно відтворити або моделювати ситуацію як на відео і презентувати її.

Завдяки чітко структурованому та ретельно продуманому комплексу вправ до тематично різних відеовиступів, вправ на розвиток голосу, аргументацію, спонтанне мовлення, поетапний перехід від рецепції автентичного мовлення до його критичного осмислення та самостійного продукування публічного виступу

можна зробити висновок, що програма формування компетентності у публічному виступі із застосування комплексу вправ на основі відео контенту TED Talks є методично доцільною і ефективною. Цінною перевагою зазначеного комплексу є не просто використання відео для аудіювання, а можливість навчати старшокласників спостерігати за реальними моделями публічного мовлення й переносити засвоєні прийоми у власну мовленнєву практику.

Таким чином, основні завдання, окреслені на початку пробного навчання, були виконані, а комплекс вправ на основі автентичних відеоматеріалів довела свою ефективність у формуванні компетентності. Відтак, застосування відео в навчальному процесі підтвердило наступні переваги: моделювання іншомовного середовища; введення природного звукового мовлення із зображенням екстралінгвістичних рис і способів реалізації у процес іншомовного навчання; встановлення асоціативних зв'язків за рахунок полісенсорного сприймання.

Висновки до розділу 2

У другому розділі було проаналізовано та обґрунтовано ефективність розробленої методики формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні, зокрема в підготовці та виголошенні публічного виступу англійською мовою, із використанням автентичних відеоматеріалів TED і TEDx. Визначено критерії їх добору, серед яких тематична відповідність віковим інтересам учнів, автентичність комунікативної ситуації, модельна цінність, різноманітність комунікативних стратегій і можливість практичного застосування продемонстрованих мовленнєвих прийомів. Аналіз відібраних виступів дав змогу встановити їхній методичний потенціал для розвитку вмінь логічно будувати висловлювання, формулювати власну позицію, аргументувати її, використовувати особистий досвід і засоби мовленнєвої виразності.

На основі відеоматеріалів розроблено комплекс вправ, що передбачає поступовий перехід від сприйняття й розуміння автентичного мовлення до аналізу його змістових, мовних і позамовних характеристик та самостійного продукування монологічного висловлювання. Комплекс охоплює рецептивні,

рецептивно-аналітичні та продуктивні завдання, спрямовані на розвиток умінь аудіювання, активізацію тематичної лексики, побудову аргументації, використання інтонаційних засобів, управління голосом і взаємодію з аудиторією. Завершальним етапом роботи стало створення та виголошення власних промов у форматі TED-style talk із подальшим взаємооцінюванням виступів.

Апробацію розробленого комплексу здійснено на базі Комунального закладу «Вінницький ліцей № 23» м. Вінниці за участю 17 учнів 11-Г класу. Порівняння результатів констатувального та підсумкового зрізів засвідчило позитивну динаміку за всіма визначеними критеріями. Найпомітніші зміни зафіксовано у показниках граматичної правильності мовлення: частка учнів із високим рівнем зросла з 26,3 % до 39 %, а також комунікативно доцільного застосування мовних засобів, де частка учнів із низьким рівнем зменшилася з 41,4 % до 26 %. Позитивні зміни спостерігалися також у логічній послідовності висловлювання та використанні інтонаційних і емоційно-експресивних засобів.

Водночас результати засвідчили, що найбільші труднощі в учнів залишаються у змістовному розкритті теми та аргументованому обстоюванні власної позиції: частка учнів із низьким рівнем за цим критерієм після пробного навчання становила 42 %. Це вказує на необхідність подальшої роботи над побудовою аргументації, використанням переконливих прикладів і контраргументів. Отже, результати пробного навчання засвідчили позитивну динаміку сформованості компетентності старшокласників у монологічному мовленні та підтвердили методичну доцільність використання автентичних відеовиступів TED і TEDx у поєднанні з поетапною системою рецептивних, аналітичних і продуктивних вправ.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дослідивши особливості навчання старшокласників публічного виступу англійською мовою як виду підготовленого монологічного мовлення, можемо стверджувати, що основні завдання, окреслені на початку нашого дослідження виконані, а результати представлені у загальних висновках.

У першому розділі магістерської роботи розглянуто теоретичні засади формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні англійською мовою, визначено сутність і комунікативні особливості публічного виступу як особливої форми монологічного мовлення, а також проаналізовано методичний потенціал автентичних відеоматеріалів TED Talks для підготовки учнів до англомовної публічної комунікації.

З'ясовано, що монологічне мовлення є складним видом продуктивної мовленнєвої діяльності, який передбачає створення самостійного, логічно організованого та змістовно завершеного усного висловлювання. Визначено його основні характеристики, зокрема розгорнутість, зв'язність, послідовність, цілеспрямованість і відносну завершеність. Встановлено, що формування компетентності в монологічному мовленні англійською мовою потребує розвитку вмінь планувати висловлювання, добирати відповідні мовні засоби, структурувати інформацію та забезпечувати її зрозуміле й виразне передавання.

У магістерській роботі розглянуто публічний виступ як особливу форму реалізації монологічного мовлення, що характеризується спрямованістю на певну аудиторію, чіткою комунікативною метою та необхідністю інформувати, аргументувати й переконувати слухачів. Охарактеризовано його структурні та мовленнєві особливості, зокрема композиційну організацію, використання вербальних і невербальних засобів комунікації. З'ясовано, що успішність публічного виступу залежить не лише від мовної підготовки, а й від уміння керувати голосом, підтримувати контакт з аудиторією, долати мовленнєву тривожність і контролювати власну комунікативну поведінку.

Обґрунтовано методичний потенціал автентичних відеоматеріалів TED Talks для підготовки старшокласників до англомовного публічного виступу. Аналіз наукових праць засвідчив доцільність їх використання як зразків автентичної публічної комунікації, що дають змогу учням аналізувати структуру промови, способи аргументації, мовне оформлення, інтонацію та невербальну поведінку промовця. Визначено, що ефективність роботи з такими матеріалами залежить від цілеспрямованого добору відео, відповідності їхнього змісту віковим та мовним можливостям учнів, а також системи завдань, яка забезпечує перехід від сприйняття й аналізу зразків до самостійного створення та виголошення власних промов.

У другому розділі було проаналізовано та обґрунтовано ефективність розробленої методики формування компетентності старшокласників у монологічному мовленні, зокрема в підготовці та виголошенні публічного виступу англійською мовою, із використанням автентичних відеоматеріалів TED і TEDx. Визначено критерії їх добору, серед яких тематична відповідність віковим інтересам учнів, автентичність комунікативної ситуації, модельна цінність, різноманітність комунікативних стратегій і можливість практичного застосування продемонстрованих мовленнєвих прийомів. Аналіз відібраних виступів дав змогу встановити їхній методичний потенціал для розвитку вмінь логічно будувати висловлювання, формулювати власну позицію, аргументувати її, використовувати особистий досвід і засоби мовленнєвої виразності.

На основі відеоматеріалів розроблено комплекс вправ, що передбачає поступовий перехід від сприйняття й розуміння автентичного мовлення до аналізу його змістових, мовних і позамовних характеристик та самостійного продукування монологічного висловлювання. Комплекс охоплює рецептивні, рецептивно-аналітичні та продуктивні завдання, спрямовані на розвиток умінь аудіювання, активізацію тематичної лексики, побудову аргументації, використання інтонаційних засобів, управління голосом і взаємодію з аудиторією. Завершальним етапом роботи стало створення та виголошення

власних промов у форматі TED-style talk із подальшим взаємооцінюванням виступів.

Апробацію розробленого комплексу здійснено на базі Комунального закладу «Вінницький ліцей № 23» м. Вінниці за участю 17 учнів 11-Г класу. Порівняння результатів констатувального та підсумкового зрізів засвідчило позитивну динаміку за всіма визначеними критеріями. Найпомітніші зміни зафіксовано у показниках граматичної правильності мовлення: частка учнів із високим рівнем зросла з 26,3 % до 39 %, а також комунікативно доцільного застосування мовних засобів, де частка учнів із низьким рівнем зменшилася з 41,4 % до 26 %. Позитивні зміни спостерігалися також у логічній послідовності висловлювання та використанні інтонаційних і емоційно-експресивних засобів.

Водночас результати засвідчили, що найбільші труднощі в учнів залишаються у змістовному розкритті теми та аргументованому обстоюванні власної позиції: частка учнів із низьким рівнем за цим критерієм після пробного навчання становила 42 %. Це вказує на необхідність подальшої роботи над побудовою аргументації, використанням переконливих прикладів і контраргументів. Отже, результати пробного навчання засвідчили позитивну динаміку сформованості компетентності старшокласників у монологічному мовленні та підтвердили методичну доцільність використання автентичних відеовиступів TED і TEDx у поєднанні з поетапною системою рецептивних, аналітичних і продуктивних вправ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: [підручник]. Київ: ВЦ «Академія», 2004. 344 с.
2. Беспалова Г. В. Особливості навчання монологічного мовлення на початковому етапі. *Мова, історія, культура у лінгвокомунікативному просторі: збірка наукових праць* / [упор. В. Б. Звагельський]. Суми: Сумський державний університет, 2014. Вип. І. С. 12-16.
3. Біла Н. В., Дащенко Н. Л., Синоруб Г. П. Формування навичок публічного мовлення студентів журналістів. Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія. Київ, 2023. № 1(7) С. 334–350.
4. Білан Н. М. Особливості навчання монологічному мовленню як виду іншомовної мовленнєвої діяльності [Електронний ресурс] Режим доступу: http://intkonf.org/bilan-n-m-osoblivosti-navchannya-monologichnomu-movlennyu-yak-vidu-inshomovnoyi-movlennevoyi-diyalnosti/
5. Бичок А. Говоріння як мета і засіб комунікативного навчання іноземній мові в процесі міжкультурного іншомовного спілкування майбутніх фахівців економічних та технічних спеціальностей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2014.Вип. 32. С. 22-24.
6. Буданова І. А., Буданова О.С. До питання про навчання монологічного мовлення за темою «Спеціальність». *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг.* 2015. Вип. 1. С. 385-396.
7. Бучацька С.М., Матієнко О.С., Поп О.Ю. Публічний виступ як інструмент формування професійної культури історика(на матеріалі англійської мови). *Вісник науки та освіти*. 11(41). Київ. 2025. С. 1850-1863. https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-1850-1863
8. Вербич Н. С. Інтонація публічного виступу: основні напрями дослідження. *Мовознавство.* №590. 2011. С. 90-94.

9. Власенко Л. В. Навчання монологічного мовлення. Наукова конференція «Актуальні питання науки та практики: досягнення та перспективи». Режим доступу: http://www.pdaa.edu.ua/np/publ20081.html
10. Гайович Г., Приходько О. Публічний виступ як різновид комунікації (на матеріалі курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»). *Рідна мова.* 2014. Вип. 21. С. 77-82.
11. Герета Н. М. Діалог як складник чужого мовлення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*: збірник наукових праць [відп. ред. А. П. Грищенко]. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2006. С. 71-77.
12. Гончаренко І. Навчання публічної промови: структурні, стилістичні та граматичні особливості дипломатичної промови та листування (теоретико-методологічний аспект). *Рідний край.* №2 (25). 2011. С. 119-125.
13. Гончарук Н. М. Психологічні особливості монологічного мовлення як засобу спілкування у дітей підліткового віку. *Проблеми сучасної психології.* Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Випуск 10. 2010. С. 149-158.
14. Дейнеко Є. В. Теоретичні аспекти ефективності публічного виступу. *Механізм регулювання економіки*. 2011. С. 12-15.
15. Заболотна М. І. Методика навчання аудіювання англомовних публіцистичних текстів старшокласників в умовах профільного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. К., 2004. 255 с.
16. Захарченко, І., & Волощук, І. (2020). Лінгвістичні засоби актуалізації аргументативних стратегій на платформі TEDTalks. *Молодий вчений*. 2020. 9 (85). С. 188-192. https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-9-85-40
17. Кабінет Міністрів України. *Державний стандарт профільної середньої освіти*: постанова від 25.07.2024 № 851.
18. Кардаш Л. В. Специфіка монологічного мовлення: психологічний та лінгвістичний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія : Філологічна. 2015. Вип. 57. С. 54-58.

19. Ковальська Н. А. Майстерність публічного виступу як показник мовної компетенції. *Динаміка розвитку світової науки*: Тези доповідей 6 Міжнародної науково-практичної конференції. Ванкувер, Канада, 2020. С. 653–657.
20. Ковальчук О. П., Ковальчук В.Д. Пізнавально-комунікативний підхід у навчанні монологічного мовлення в старших класах середньої школи. *Наукові записки* [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 49. С. 50-51.
21. Колісніченко Н. М. Медіанавчання суб'єктів політичної діяльності: світовий досвід та уроки для України. *Наукові праці* : науково-методичний журнал. Миколаїв : Вид. ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. Т. 125. Вип. 112. Державне управління. С. 106-111.
22. Кравець О. Є., Свириденко І.М. Технологія розвитку культури публічного виступу студентів немовних факультетів іноземною мовою на професійну тематику [Електронний ресурс] М. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/24175/
23. Кузнєцова Н. Ю. Розвиток вмінь усного монологічного мовлення студентів немовних вузів на основі професійно-спрямованих текстів (на прикладі англійської мови). «Молодий вчений», № 11 (14) листопад, 2014. – С. 174-180.
24. Культура фахового мовлення: навчальний посібник / за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці : Книги – XXI, 2005. 572 с.
25. Левчук І. П. Публічний виступ як складник мовнокомунікативної компетенції державного службовця. Актуальні проблеми державного управління на сучасному етапі державотворення : матеріали наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 22 листоп. 2012 р.). Луцьк, 2012. С. 114–116.
26. Луца М. Мистецтво публічного виступу. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 21. С.272–276.

27. Мацюк З. Тексти публічного мовлення як навчальний матеріал у курсі української мови як іноземної. *Teka Kom. Pol.-Ukr. Związ. Kult. OL PAN*. 2015. С. 18-23.
28. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.; за ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
29. Мінгальова, Ю. І. Тенденції відкритих освітніх платформ. *Матеріали II Міжнародного форуму молодих науковців та дослідників «SCIENCE AND STUDY 2020»(кращі доповіді)*, 2020. С. 51-54.
30. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10–11класи. 2017. Режим доступу https://osvita.ua/doc/files/news/589/58921/inozemni-movi-10-11-19_09_2017.
31. Нагірний Л. Особливості формування іншомовної компетенції студентів [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2012_1/Liubomyr_Nahirnyi.pdf
32. Назаренко О. І. Технології навчання публічного виступу з презентацією студентів телекомунікаційних спеціальностей. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут».* Серія: Філологія. Педагогіка. 2013. Вип. 1. С. 128-136.
33. Ніколаєва С. Ю. (ред.). *Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник*. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
34. Оленець С. Ю. Сучасні технології підготовки викладача до якісного публічного виступу. *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії.* Том 17. Вип. 3(59). Полтава 2017. С. 265-269

35. Ораторське мистецтво: Навчальний посібник для студентів вищ. навч. закл. юрид. спец. Видання друге / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін. За ред. професора Н. П. Осипової. Х.: Одіссей, 2006. 144 с.
36. Осова, О. Театральна педагогіка як інноваційна технологія підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Молодь і ринок*, 2017. (6), С. 49-53.
37. Осова, О. О. Навчально-методичне забезпечення реалізації інноваційних технологій навчання іноземних мов. *Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series" Pedagogical Sciences"*, 2017. (4). С. 130-134.
38. Перепелиця К. Ю. Формування самостійного монологічного мовлення на уроках англійської мови у вищій школі. *Молодий вчений*. 2016. № 8. С. 362-365.
39. Пікулицька Л. В. Суть і характеристика монологічного мовлення під час вивчення РМІ у вищій школі [Текст] «*Педагогіка в системі гуманітарних знань»*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 1-5.
40. Поворознюк, Р. В. (2017). Інтерлінгвальний вимір онлайн-платформи TED Talks. *Одеський лінгвістичний вісник*, (10 (2)), 103-106.
41. Подосиннікова Г. І., Бутрим В. О. Методичний потенціал використання англомовних лекцій TED Talks як засобу формування компетентності в аудіюванні в самостійній роботі учнів профільної школи. *Слобожанський науковий вісник. Серія : Філологія*. 2023. Вип. 3. С. 136–143. DOI: https://doi.org/10.32782/philspu/2023.3.25
42. Попова Л. О. Урок як основна форма вдосконалення монологічного мовлення учнів. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 3. С. Педагогіка школи. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2012_3_9
43. Руда С. В. Класифікація вправ для навчання англійського монологічного мовлення студентів технічних спеціальностей [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://confesp.fl.kpi.ua/node/1144
44. Сагач Г. М. Риторика. К.: «*Видавничий Дім «Ін Юре*», 2000. 566 с.

45. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
46. Сніговська О. В. Основи підготовки студентів до іншомовного ділового спілкування в мультикультурному середовищі класичного університету (на прикладі вивчення новогрецької мови): навчальний посібник. Одеський Національний Університет ім. І. І. Мечникова. Одеса, 2013. 146 с.
47. Талалай, Ю. О. *Модернізація навчання іноземних мов у старших школах країн Центральної Європи в умовах мультилінгвізму* (Doctoral dissertation, спец. 13.00. 01. Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич, 2017. 236 с).
48. Фальшитинська Ю., Магденко І. Етапи формування креативного монологічного мовлення у старшокласників: від ідеї до реалізації. *Journal of Cross-Cultural Education*, 2024. *3*, 54-65. https://doi.org/10.31652/2786-9083-2024-3-54-65
49. Хурані О. О. Роль інтонації в офіційному і неофіційному спілкуванні. *Одеський лінгвістичний вісник*. Вип. 3. 2014. С. 232-237.
50. Abella, R. C., & Cutamora, J. C. Approach to public speaking skills development in an educational organization: a grounded theory. *European Journal of Education Studies.* 2019. https://doi.org/10.46827/ejes.v0i0.25025
51. Buchatska S. Anxiety factors of students' emotional disposition to professional communication in foreign languages. *Актуальні проблеми психолінгвістики, психології мови та мовлення. COPAPOLS 2015.* East European Journal of Psycholinguistics. Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2015. Vol. 2, No 1. P. 7-16.
52. Bygate, M. Speaking. Oxford: *Oxford University Press*, 1987.
53. Casteleyn J. Improving public speaking in secondary education–exploring the po tential of an improvisational training. Contribution to a special issue on Assessing Oracy, edited by Antonia Bachinger, Anne-Grete Kaldahl and Gert Rijlaarsdam. L1-Educational Studies in Language and Literature, 2019. 19, 1-18. https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.03.04

54. Council of Europe. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe, 2020.
55. Council of Europe. CEFR Descriptors. *Common European Framework of Reference for Languages.*
56. DeVito J. A. The Essential Elements of Public Speaking. 7th ed. Boston: *Pearson*, 2021.
57. Dickinson, D. K., Golinkoff, R. M., & Hirsh-Pasek, K. Speaking out for language: Why language is central to reading development. Educational Researcher, 2010. 39(4), 305-310. https://doi.org/10.3102/0013189x10370204
58. Españo A. Public speaking confidence as a crucial asset for leadership development in academic setting. *Environment and Social Psychology*, 2025. *10*(4), ESP-3193. https://doi.org/10.59429/esp.v10i4.3193
59. Farid M. The effectiveness of using TED Talks video in improving students' public speaking skills in senior high school. *Journal of Applied Linguistics and Literacy*, 2019. 3(1), pp. 61–74.
60. Fraleigh D. M., Tuman, J. S. Speak Up! An Illustrated Guide to Public Speaking. 5th ed. *Macmillan Learning*, 2020. 688p.
61. Goh C. C. M., Burns A. Teaching Speaking: A Holistic Approach to Teaching Oral Language. Cambridge: *Cambridge University Press*, 2012.
62. Gunn J. Speech Craft: Public Speaking & Communication. 2nd ed. *Macmillan Learning,* 2021. 464p.
63. Horwitz E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. Foreign Language Classroom Anxiety. *The Modern Language Journal*. 1986. Vol. 70, No. 2. P. 125–132.
64. Horwitz E. K. Preliminary Evidence for the Reliability and Validity of a Foreign Language Anxiety Scale. TESOL Quarterly. 1986. Vol. 20, No. 3. P. 559–562.
65. Levelt W. J. M. Speaking: From Intention to Articulation. Cambridge, MA : MIT Press, 1989.

66. Liu S. The effects of personality and self-perceived public speaking competence on public speaking anxiety in English as a Foreign Language (EFL) presentations. Current Psychology. 2024.
67. Kelsen B. A. Exploring public speaking anxiety and personal disposition in EFL presentations. *Learning and Individual Differences,* 2019.*73*, 92–101.
68. Maria, M. H., Junior, V. C., & Astrid, R. V. TED talks as an ICT tool to promote communicative skills in EFL students. English Language Teaching, 2018. 11(12), 106-115. Retrieved from: https://doi.org/10.5539/elt.v11n12p106
69. O'Hair, D., Rubenstein, H., & Stewart, R. A Pocket Guide to Public Speaking. *Bedford/St. Martin's*, 21 Sept 2012. Language Arts & Disciplines. 368 pages.
70. Nohachevska I. та Lohvina O. Psychological approaches for building up a monologue-story. *Проблеми сучасної психології*, (Вип.52). 2021. С. 204-224.
71. Rmelah P. A., Adeyanju A., Klaithong P. Enhancing EFL Students' English-Speaking Skills for Presentation Through the Use of TED Talks. *Journal of Education and Learning*. 2025. Vol. 14, No. 5. P. 260–272. DOI: https://doi.org/10.5539/jel.v14n5p260
72. Thornbury, S. *How to Teach Speaking*. Pearson Education, 2005.
73. Thompson, S. Aspects of Cohesion in Monologue. *Applied Linguistics*, 1994. 15(1), 58–75.
74. Tsang A. The relationships between EFL learners' anxiety in oral presentations, self-perceived pronunciation, and speaking proficiency. *Language Teaching Research*. 2025. Vol. 29, Issue 4. P.1639–1659. DOI: https://doi.org/10.1177/13621688221102522.

Список довідкової літератури

75. https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/monologue (дата звернення: 16.01.2026).
76. https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/monologue (дата звернення: 16.01.2026).
77. https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/monologue (дата звернення: 16.01.2026).